

“Hermaphrodite” in Buddhist Scriptures

“กะเทย” ในคัมภีร์พุทธศาสนา

Sumalee Mahanarongchai*

สุมาลี มหณรงค์ชัย

Faculty of Liberal Arts,

Thammasat University, Thailand

Thanasith Chatsuwana

ธนสิทธิ์ จิตรสุวรรณ

Tipitaka Studies Institute,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding author*

e-mail: sumaleema2@gmail.com

Received 31-01-2024

Revised 18-03-2024

Accepted 04-04-2024

DOI: 10.69598/artssu.2024.2786.

Keywords: hermaphrodite,
true hermaphrodite,
pseudo-hermaphrodite,
ubhatobayañjanaka, paṇḍaka,
napuṇsaka, Vinaya Pīṭaka

คำสำคัญ: กะเทย, กะเทยแท้,
กะเทยเทียม, อุภโตพยัญชนก,
บัณฑิตเขากะ, นปฺงสกะ, วินัยปิฎก

Abstract

Objectives: This research article studies the meanings and types of hermaphrodites. It also examines which terms referring to people with sexual diversity mentioned in the Vinaya Pīṭaka and its commentaries follow the modern definition of hermaphrodites. This is a clarification of sexual diversity in Buddhism, especially the types of hermaphrodites.

Methods: This research article analyses and synthesizes the meanings and descriptions of people with sexual diversity mentioned in the primary and secondary Buddhist scriptures with the meaning of hermaphrodites in the medical and social sense. The main scriptures for this study are Vinaya Pīṭaka in Pali and Thai-translated versions. The case studies are people with sexual diversity found in the Buddha's time.

Results: There are two senses of meaning given to hermaphrodites in the present time: the physical sense and the social or cultural sense. At least three terms in Buddhism refer to hermaphrodites in the physical sense. “Ubhatobayañjanaka” refers to a person born with ambiguous genitalia. “Napuṇsakapaṇḍaka” refers to a person born with defective genitalia unable to identify sex, and “Opakkamiyapaṇḍaka” refers to a person born with a normal sexual organ, but deliberately alters it later. There are two types of ubhatobayañjanaka. The first type, Itthiupatobayañjanaka (a female-based intersexual person), is equivalent to a true hermaphrodite in the medical sense. The second type, Purisaupatobayañjanaka (a male-based intersexual person), is compatible with some forms of male pseudo-hermaphrodite in medical terms. Men revert into women and transgender persons with same-sex attraction are not considered hermaphrodites. In Buddhist scriptures and medical terminology, hermaphrodites specifically imply some people in the physical sense. However, confused perceptions of people with sexual diversity construct hermaphrodites in the social sense.

Application of this study: Clarifying terms referring to hermaphrodites in Buddhism will help Buddhists determine the criteria for the ordination of hermaphrodites. It also reveals Buddhist attitudes toward hermaphrodites and the punishments for monks who have sexual relationships with hermaphrodites.

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: บทความวิจัยนี้ศึกษาความหมายและประเภทของกะเทย รวมทั้งตรวจสอบว่าชื่อเรียกบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศใดที่ระบุในคัมภีร์พระวินัยปิฎก และอรรถกถาที่เกี่ยวข้อง หมายถึงกะเทยตามความหมายที่ยอมรับในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการทำความเข้าใจความหลากหลายทางเพศในพุทธศาสนาโดยเฉพาะประเภทกะเทย

วิธีการศึกษา: บทความวิจัยนี้ใช้วิธีวิเคราะห์และสังเคราะห์ความหมายรวมทั้งคำอธิบายบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศตามทีระบุไว้ในคัมภีร์พุทธศาสนาชั้นต้นและชั้นรองที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ เทียบกับความหมายของกะเทยที่ระบุในการแพทย์และในทางสังคม คัมภีร์หลักที่ใช้ศึกษาคือพระวินัยปิฎกทั้งฉบับบาลีและแปลไทย โดยศึกษาเฉพาะกรณีตัวอย่างของผู้มีความหลากหลายทางเพศที่พบในสมัยพุทธกาล

ผลการศึกษา: กะเทยในปัจจุบันมีความหมายสองนัย คือกะเทยทางกายภาพกับกะเทยทางสังคม (หรือกะเทยทางวัฒนธรรม) ชื่อเรียกบุคคลในพุทธศาสนาอย่างน้อยสามชื่อแสดงถึงกะเทยทางกายภาพ ได้แก่ “อุภโตพยัญชนก” คือผู้เกิดมามีเพศสรีระกำกวม “นปฺงสกะบัณฑิตเขากะ” คือผู้เกิดมาบกพร่องทางเพศแบบระบุเพศไม่ได้ และ “โอปปากมียบัณฑิตเขากะ” คือผู้ที่มีเพศสรีระปกติในตอนเกิด แต่เพศสรีระของเขาถูกทำให้บกพร่องโดยความพยายามในภายหลังอุภโตพยัญชนกจำพวกมนุษย์มีสองประเภท ประเภทที่หนึ่งคือสตรีอุภโตพยัญชนก มีความหมายเท่ากับกะเทยแท้ในทางการแพทย์ ประเภทที่สองคือบุรุษอุภโตพยัญชนก มีความหมายเข้าได้กับกะเทยชายเทียมบางประเภท บุคคลเพศกลับและผู้มีรสนิยมชอบเพศเดียวกันไม่ถือว่าเป็นกะเทย กะเทยในความหมายดั้งเดิมทั้งในทางการแพทย์และในพุทธศาสนาบ่งชี้เฉพาะถึงบุคคลบางคนในทางกายภาพ ส่วนกะเทยทางสังคมมาจากความหมายที่ถูกสร้างขึ้นจากการรับรู้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอย่างสับสน

การประยุกต์ใช้: การทำความเข้าใจในความหมายของคำที่บ่งถึงกะเทยในพุทธศาสนาจะช่วยให้ชาวพุทธกำหนดเกณฑ์วินิจฉัยการบวชของกะเทย รวมทั้งเผยให้เห็นทัศนคติของชาวพุทธที่มีต่อกะเทย และบทลงโทษภิกษุที่เกี่ยวข้องทางเพศกับกะเทย

บทนำ

ปัจจุบันเรื่องของความหลากหลายทางเพศ (LGBTQIA+) เป็นที่รับรู้และยอมรับในสังคมมากขึ้น แม้กระนั้น เมื่อกล่าวถึงบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในสังคมไทยภายใต้วัฒนธรรมพุทธศาสนา กะเทยมักเป็นคำที่ถูกพาดพิงถึงโดยที่เราไม่แน่ใจว่าหมายถึงอะไรจริง ๆ คนส่วนใหญ่รับรู้ตามกันไปว่ากะเทยคือผู้ชายที่มีลักษณะ รสนิยม และพฤติกรรมแบบเพศหญิง บ้างก็เข้าใจว่าเป็นสาวประเภทสอง เนื่องจากกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศนั้นมีมากมายหลายรูปแบบ คำถามจึงเกิดขึ้นว่า กลุ่มกะเทยดังกล่าวนี้จัดอยู่ในแบบใด และกะเทยมีความหมายในทางพุทธศาสนาหรือไม่

คำว่า "กะเทย" มีความหมายกว้างและแตกต่างกันตามบริบท พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายคำนี้ไว้หลายประการ โดยกะเทยอาจหมายถึงบุคคลที่มีอวัยวะเพศสองอย่างในตัวเอง (คือมีทั้งอวัยวะเพศชายและอวัยวะเพศหญิงในร่างกายเดียวกัน) หรือหมายถึงบุคคลที่มีจิตใจตลอดจนกิริยาอาการตรงข้ามกับเพศของตน หรือหมายถึงผลไม้ที่เมล็ดติดกับได้ (Royal Institute, 2003) ส่วนในทางการแพทย์นั้น กะเทย (hermaphrodite) หมายถึงผู้ที่มีอวัยวะเพศของหญิงและชายในคนเดียวกันอย่างถาวรหรือถาวร

กะเทยในความหมายทางการแพทย์ข้างต้นถูกแบ่งประเภทออกเป็นกะเทยแท้กับกะเทยเทียม กะเทยแท้คือผู้ที่มีเนื้อเยื่อซึ่งพัฒนาไปเป็นระบบสืบพันธุ์ภายในร่างกายทั้งสองเพศ คือมีทั้งลูกอัณฑะและรังไข่ แต่อวัยวะเพศภายนอกอาจดูกำกวมและมักดูคล้ายไปทางเพศใดเพศหนึ่ง ถึงแม้จะมีสองอวัยวะเพศแต่กะเทยแท้ส่วนใหญ่จะเป็นหมัน บางรายปรากฏอวัยวะที่แสดงลักษณะเพศหญิงเช่นรังไข่อยู่ด้านหนึ่งของร่างกาย และปรากฏอวัยวะที่แสดงลักษณะเพศชายเช่นอัณฑะอยู่อีกด้านหนึ่ง ภายในอาจมีก้อนเนื้อที่แสดงถึงพัฒนาการของรังไข่และลูกอัณฑะอยู่ในตำแหน่งเดียวกัน (ovotestis) โดยลักษณะดังกล่าวเหล่านี้มักเกิดจากความผิดปกติของยีนหรือโครโมโซมเพศ (Panich, 1981 ; Williams, 1952) ส่วนกะเทยเทียมมีอวัยวะเพศแบบครึ่งหญิงครึ่งชาย คือมีระบบสืบพันธุ์ภายในเป็นเพศหนึ่งแต่อวัยวะเพศภายนอกดูเป็นอีกเพศหนึ่ง กะเทยเทียมยังแบ่งย่อยออกเป็นกะเทยเทียมชายและกะเทยเทียมหญิง อีกทั้งกะเทยเทียมชายยังจัดประเภทออกได้เป็นอีก 7 กลุ่ม (Panich, 1983 ; Areepak, 1979) กะเทยในทางการแพทย์จึงเป็นเรื่องของกายภาพที่ซับซ้อนเป็นอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันการรับรู้คำนี้ไปไกลกว่ามิติทางกายภาพมาก นอกจากกะเทยจะเป็นคำบ่งชี้เพศสรีระ (sex/ biological sex) หากยังแสดงถึงเพศสภาพ (gender) บางอย่างที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและวัฒนธรรมได้อีกด้วย กะเทยจึงมีความหมายที่เป็นได้ทั้งกะเทยทางกายภาพและกะเทยทางสังคม (Pathomwong, 2023) ตรงนี้เองทำให้คำนี้เข้าไปเกี่ยวข้องกับ ความหลากหลายทางเพศที่นิยามในศตวรรษที่ 21 กะเทยทางสังคมถูกเรียกขานในหลายแง่มุม มีกะเทยแต่ง (transvestite person – the cross dresser) กะเทยแปลง (transsexual person) และกะเทยข้ามเพศ (transgender person) ซึ่งโดยมากบุคคลเหล่านี้เคยถูกมองว่าเป็นพวกลักเพศ (นั่นคือมีรสนิยมทางเพศแตกต่างจากเพศสรีระเดิมของตน) มากกว่าเป็นกะเทยจริง ๆ เมื่อมีความหลากหลายของคำที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก ทำให้เราจำเป็นต้องระบุขอบเขตการศึกษาให้ชัดเจนในการศึกษาเรื่องกะเทย

ในพุทธศาสนามีชื่อเรียกบุคคลที่ดูเหมือนเป็นกะเทยหรือเป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศตามนิยามปัจจุบัน คำศัพท์บาลีที่มักนำมาใช้เรียกกะเทยตามนัยของวงการแพทย์ (คือมีอวัยวะเพศสองอย่างในคนเดียวกัน) ได้แก่ บัณเฑาะก์ อุกโตพยัญชนก วัสสรว โวสสะ อุกยลึงคิกะ และนปฺงสกะ ส่วนคำศัพท์ที่ใช้เรียกกะเทยทางสังคมก็เช่น ปุริสสังวาสิกะ หรือ อปากดิกากปปะ (Phra Maha Bodhiwongsajarn, 2016) นอกจากนี้ยังมีคำเรียกบุคคลที่มีเพศแตกต่างจากเพศชายและหญิง เช่น ตติยาปกติ โดยถือว่าเป็นบุคคลเพศที่สาม

จะเห็นได้ว่า คำศัพท์บาลี (สะกดแบบไทย) เหล่านี้แสดงภาพบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเพศ (โดยเฉพาะเพศชาย) เพียงกว้าง ๆ โดยมีได้อธิบายและชี้ความแตกต่างของเพศสรีระ (sex) ออกจากเพศวิถี (sexuality) และเพศสภาพ (gender) อย่างปัจจุบัน เป็นเหตุให้คำเรียกกะเทยหลายคำมีคำอธิบายขัดแย้งกันเอง เช่น กะเทยที่เป็นบัณเฑาะก์บางประเภทบวชพระได้ แต่กะเทยที่เป็นอุกโตพยัญชนกไม่ว่าจะมีกี่ประเภทก็บวชพระไม่ได้ หรือกะเทยบางประเภทอาจไม่ได้มีอวัยวะเพศสองอย่างในคน ๆ เดียว แต่เขามีรสนิยมทางเพศแตกต่างจากเพศสรีระเดิมของตนเอง บุคคลที่ดูเหมือนเป็นกะเทยในพุทธศาสนาจึงบ่งชี้ถึงกะเทยทางกายภาพหรือกะเทยทางสังคมก็ได้

ในคัมภีร์พระวินัยปิฎกรวมทั้งอรรถกถาและฎีกาอธิบายพระวินัยปิฎกได้กล่าวถึงกรณีของบุคคลบางคนที่มีลักษณะเป็นกะเทย แต่เรายังไม่เห็นการวิเคราะห์ในทางวิชาการว่าเขาเหล่านี้เป็นกะเทยทางกายภาพหรือเป็นกะเทยทางสังคม ในคัมภีร์ยังได้

ระบุถึงบทลงโทษที่มีต่อภิกษุผู้เข้าไปเกี่ยวข้องกับบุคคลเหล่านี้ด้วย บางกรณีที่มีการล่วงละเมิดทางเพศต่อกันได้นำไปสู่การต้องอาบัติปาราชิก (การขาดจากความเป็นภิกษุ) ไม่ต่างจากการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิง บางกรณีแม้เพียงการสัมผัสบุคคลเหล่านี้ก็ทำให้ต้องอาบัติ แม้จะไม่ถึงกับเป็นอาบัติร้ายแรง ทว่าก็เป็นกรณการกระทำผิดต่อวินัยสงฆ์ที่อาจส่งผลเสียต่อความเป็นภิกษุได้เช่นกัน

บทความวิจัยนี้สนใจศึกษาวิเคราะห์บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศในพุทธศาสนาโดยเฉพาะกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับ "กะเทย" โดยตั้งคำถามว่าลักษณะแบบใดที่ทำให้บุคคลหนึ่งเข้าข่ายเรียกว่าเป็นกะเทยในสมัยพุทธกาลได้ ทั้งนี้เพราะกะเทยเป็นคำศัพท์ของโลกปัจจุบัน ในครั้งพุทธกาลไม่มีคำนี้ แต่ปรากฏชื่อเรียกหลายชื่อที่บ่งชี้ถึงบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศแบบกะเทย โดยบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศลักษณะนี้ถือเป็นผู้ต้องห้ามบวชในทางพุทธศาสนาด้วย หากเราสามารถเข้าใจความหลากหลายทางเพศแบบกะเทยและเชื่อมต่อกับคำเรียกบางอย่างในสมัยพุทธกาล เราจะสามารถทราบบรรทัดฐานของพุทธศาสนาในกรณีการบวชบุคคลเหล่านี้ได้ด้วย

ด้วยเหตุนี้ บทความนี้จะศึกษาว่าชื่อเรียกใดในพุทธศาสนาหมายถึงกะเทยตามความหมายทางการแพทย์ปัจจุบัน กะเทยภายใต้วัฒนธรรมของพุทธศาสนาเป็นกะเทยทางกายภาพหรือกะเทยทางสังคม บทลงโทษของภิกษุที่เกี่ยวข้องกับกะเทยแตกต่างจากบทลงโทษของภิกษุที่เกี่ยวข้องกับหญิงชายหรือไม่ รวมทั้งเหตุใดจึงต้องมีบทลงโทษภิกษุที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกะเทย วัตถุประสงค์ของการศึกษาจะเป็นดังนี้

1. ศึกษาความหมายและประเภทของกะเทยที่ยอมรับกันในสังคมปัจจุบัน
2. ศึกษาความหมายของชื่อเรียกความหลากหลายทางเพศที่เกี่ยวข้องกับกะเทยในพุทธศาสนา
3. วิเคราะห์กรณีของกะเทยที่เกิดขึ้นในชุมชนภิกษุสมัยพุทธกาล
4. ทำความชัดเจนความหมายของกะเทยในสมัยพุทธกาล

บทความวิจัยนี้มีสมมติฐานที่ต้องการพิสูจน์คือ กะเทยในทางพุทธศาสนาหมายถึงบุคคลสองเพศรวมทั้งบุคคลแปลงเพศและผู้ไม่มีเพศ โดยกะเทยที่ไม่มีเพศในทางพุทธศาสนาอาจหมายถึงบุคคลที่มีระบบเพศแต่ไม่มีเครื่องหมายแสดงเพศ นอกจากนี้ "กะเทย" ในทางพุทธศาสนาไปถึงผู้กำเนิดมามีอวัยวะเพศกำกวม ซึ่งเป็นคนละประเภทกับบุคคลผู้มีเพศสรีระบกพร่อง ชื่อเรียกกะเทยในทางพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับเรื่องของเพศสรีระมากกว่าเพศสภาพ และการตัดสินกะเทยดูที่เพศสรีระ (คืออวัยวะเพศในร่างกาย) เป็นสำคัญ

วิธีการศึกษา

บทความนี้เป็นบทความวิจัยเอกสาร (documentary research) สายมนุษยศาสตร์ ใช้วิธีการศึกษาแบบวิเคราะห์เนื้อหา (textual analysis) ตลอดจนทำความเข้าใจความหมายของคำที่เกี่ยวข้องตามหลักการตีความเชิงปรัชญา เอกสารที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกะเทยตามความหมายปัจจุบันจะใช้ข้อมูลทางการแพทย์ที่ตีพิมพ์เผยแพร่แล้วและหาอ่านได้ทั่วไป ส่วนกะเทยในทางพุทธศาสนาจะใช้ข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิคือคัมภีร์พระไตรปิฎกทั้งฉบับบาลีและแปลภาษาไทย โดยเฉพาะพระวินัยปิฎก รวมทั้งอรรถกถาและฎีกาที่เนื่องกับพระวินัยปิฎก ผู้วิจัยจะอภิปรายแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกะเทยเฉพาะกรณีปรากฏในสมัยพุทธกาลที่ระบุไว้ในกลุ่มคัมภีร์ดังกล่าวเท่านั้น พระวินัยปิฎก อรรถกถา และฎีกาที่ศึกษาในบทความนี้จะใช้ฉบับจัดพิมพ์โดยมหาวิทยาลัยสงฆ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข้อมูลบางส่วนได้มาจากการแปลคัมภีร์ของพระเถระรุ่นหลังที่ยอมรับโดยชาวพุทธเถรวาท แต่ยังไม่มีการแปลหรือจัดพิมพ์ในภาษาไทย

ผลการศึกษาและการอภิปรายผล

บทความวิจัยนี้ได้สำรวจชื่อเรียกบุคคลผู้มีความหลากหลายในทางพุทธศาสนา และพบว่าหลายชื่อมีคำอธิบายที่ตรงกับลักษณะของบุคคลซึ่งถูกนิยามว่าเป็นกะเทยตามความหมายที่รับรู้ในสังคมปัจจุบันโดยเฉพาะในวงการแพทย์ เมื่อวิเคราะห์เนื้อหาในคัมภีร์พุทธ เราพบว่ามีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในส่วนต้น ซึ่งจะได้แยกอภิปรายเป็นหัวข้อโดยลำดับดังนี้

1. กะเทยในความหมายที่รับรู้กันในสังคมปัจจุบัน
2. คำและความหมายที่เกี่ยวข้องกับกะเทยในพุทธศาสนา และ
3. กะเทยในพุทธศาสนากับความหมายของกะเทยในปัจจุบัน

1. กะเทยในความหมายที่รับรู้กันในสังคมปัจจุบัน

คำว่า “กะเทย” หรือที่รู้จักกันในภาษาอังกฤษว่า “hermaphrodite” เป็นคำเก่า แสลง มีนัยเชิงลบ และไม่นิยมใช้เรียกบุคคลในปัจจุบันแล้ว โดยคำเรียกกะเทยที่ใช้ในปัจจุบันมากกว่าคือ คนสองเพศ (intersex/ intersexual person) แต่เมื่อจำเป็นต้องอ้างอิงในทางวิชาการหรือวงการแพทย์ คนสองเพศหรือกะเทยจะหมายถึงบุคคลผู้มีสองเพศในร่างกายเดียวกัน ซึ่งการมีสองเพศในหนึ่งร่างกายสามารถพบได้ในสัตว์หลายชนิดตามธรรมชาติ จึงมิใช่สิ่งผิดปกติที่เกิดขึ้นเฉพาะกับมนุษย์เท่านั้น

แต่กะเทยในทางศาสนามีความหมายไม่ตื้นัก ในภาษายาวี (มลายูปาตานี) บุคคลที่มีเพศสภาพแตกต่างจากเพศคู่หญิงชายจะถูกเรียกว่า “ปอแน” ซึ่งมีนัยไปถึงคนบาปในทางศาสนา (Paris, 2022) ส่วนในศาสนาพุทธ กะเทยมิใช่คำที่มีรากศัพท์มาจากภาษาบาลี แต่คำบาลีที่อธิบายกะเทยในความหมายนี้ได้ตรงที่สุดคือ “อุกโตพยัญชนก” ซึ่งก็มีความหมายส่อไปในเชิงลบ หมายถึงผู้มีเพศสรีระสองอย่างในร่างกายเดียว (Longsomboon, 2014) และไม่สามารถออกบวชได้ (Vin. (Thai) 4/116/180) ชื่อเรียกอื่นของกะเทยคือ “เทย” (ภาษาไทยอาหม) และ “เขตีย” (ภาษาเขมร) แปลว่าบุคคลสองเพศ ก็มีนัยไปในเชิงดูแคลนว่าเป็นคนนอกกริธหรือนอกคอกเช่นกัน

เมื่อสืบค้นทางประวัติศาสตร์ เราพบว่ามิบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับกะเทยตลอดจนพฤติกรรมชายรักชายอยู่บ้างแต่โดยนัยอ้อมตั้งแต่สมัยอยุธยา (Sukkhata, 2023 ; CareMat Foundation, n.d.) โดยในเอกสารว่าด้วยตำนานการสร้างโลกของล้านนาโบราณ (ตำนานไทยวน) ได้ระบุถึงมนุษย์ที่มีระบบเพศสามแบบ คือเพศชาย (ปุงลึงค์) เพศหญิง (อิตถิลึงค์) และไม่มีเพศ (นปุงสลึงค์)

ข้อที่น่าสนใจคือบุคคลที่ไม่มีเพศหมายความว่าอย่างไร การไม่มีอวัยวะเพศปรากฏภายนอกหรือมีเพียงช่องสำหรับปัสสาวะในภายนอก แปลว่าบุคคลนั้นไม่มีระบบสืบพันธุ์ภายในด้วยหรือไม่ คำว่า “นปุงสลึงค์” ได้รับการอธิบายว่า ไม่มีเครื่องหมายตรงกับเพศ (สรีระ) แบบชายหรือหญิง ไม่ปรากฏเพศชัดเจนว่าเป็นชายหรือหญิง หรือมีลักษณะกึ่งกลางไม่เด่นชัดไปในเพศใดเพศหนึ่ง คำถามที่น่าสนใจก็คือ คนที่เกิดมาไม่มีเพศอาจแปลว่ามีอวัยวะเพศแต่ระบุไม่ได้ หรือแปลว่าไม่มีอวัยวะเพศเลยก็ได้ บุคคลจำพวกนปุงสลึงค์อาจเป็นคนไม่มีอวัยวะเพศ หรือมีอวัยวะเพศสองอย่างในร่างกายตั้งแต่เกิดแต่ระบุเพศชายหรือหญิงให้แน่นอนไม่ได้ก็ได้ ตรงนี้เกี่ยวข้องกับความเข้าใจกะเทยอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเราจะกล่าวถึงต่อไป

ไม่ว่าจะเป็นอย่างไร กะเทยในความหมายดั้งเดิมก็เป็นเรื่องของเพศสรีระ เกี่ยวข้องกับคำบาลี (นปุงสกะ) ที่นำมานิยามลักษณะเพศภายใต้อิทธิพลของพุทธศาสนา และไม่ใช่เรื่องของผู้ชายที่ต้องการเปลี่ยนร่างกายตัวเองให้เป็นผู้หญิงเท่านั้น เนื่องจากระบุเพศไม่ได้ กะเทยจึงไม่สามารถเป็นผู้ชายหรือผู้หญิงในทางกายภาพ

กะเทยในภาษาล้านนามีชื่อเรียกอื่นอีกหลายคำ เช่น กะเทย แซ่ หุย เทิน มอง มองหุย หรือหน่อง ความหมายโดยภาพรวมคือคนที่อวัยวะเพศสองอย่างในตัว หรือคนที่มึจิตใจและกิริยาอาการตรงข้ามกับเพศสรีระของตนเอง (Pathomwong, 2023) ซึ่งชัดเจนว่าความหมายแรกชี้ถึงกะเทยทางกายภาพและเกี่ยวข้องกับสภาวะเพศกำกวมตั้งแต่เกิด ส่วนความหมายหลังบ่งถึงกะเทยทางสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับเพศวิถีและเพศสภาพที่ถูกหล่อหลอมขึ้นภายหลังกำเนิดแล้ว คนที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศไม่ใช่กะเทย เพราะมีคำเรียกบุคคลที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ว่า “เล่นสวาท” ในกรณีชายรักชาย หรือ “เล่นเพื่อน” ในกรณีหญิงรักหญิง กะเทยกับเกย์จึงเป็นคนละเรื่องและไม่อยู่ในประเภทเดียวกัน แม้กระนั้น กะเทยในปัจจุบันมักถูกมองว่าเป็นอัตลักษณ์ทางเพศ (เน้นเพศชาย) ที่บิดเบือน ผิดปกติ เป็นเรื่องของผู้มีพฤติกรรมรักร่วมเพศ หรือเป็นเรื่องของการผ่าตัดข้ามเพศ เป็นต้น

เนื่องจากกะเทยถูกทำให้มีตัวตนเฉพาะที่แสดงบทบาททางเพศบางอย่าง ความเข้าใจผิดว่ากะเทยกับเกย์คืออย่างเดียวกันจึงเกิดขึ้นจากความสับสนระหว่างเพศสรีระที่เป็นเรื่องของธรรมชาติกับเพศสภาพที่เป็นเรื่องของสังคมกำหนด โดยอัตลักษณ์ (identity) ของกะเทยมีมาก่อนอัตลักษณ์ของเกย์ซึ่งปรากฏขึ้นทีหลังในศตวรรษที่ 20 (Duangwiset, 2015) กล่าวโดยย่อก็คือคำว่ากะเทยในปัจจุบันสื่อถึงเพศวิถีและเพศสภาพที่ถูกตีตราโดยผู้อื่น ต่างจากคำว่ากะเทยยุคแรกที่สื่อถึงเพศสรีระที่กำกวมและระบุให้ชัดเจนไม่ได้

1.1 กะเทยทางกายภาพ (หรือกะเทยตามความหมายดั้งเดิม)

กะเทยในทางกายภาพเป็นเรื่องของเพศสรีระที่จำเป็นต้องนำความรู้ทางการแพทย์เข้ามาอธิบาย บุคคลแม้เกิดมามีสองเพศในร่างกายเดียวกันก็ยังไม่ปรากฏออกมาได้สามรูปแบบในสองประเภท คือประเภทกะเทยแท้กับกะเทยเทียม (Benjawongkulchai, n.d. ; Panich, 1984 ; Bromwich, 1955 ; Williams, 1952) กล่าวคือ

1. กะเทยแท้ (true hermaphrodite) คือผู้ที่มีระบบสืบพันธุ์หญิงและชายในร่างกาย โดยมีทั้งลูกอัณฑะและรังไข่อยู่ภายในร่างกายตั้งแต่กำเนิด แต่อวัยวะเพศภายนอกอาจดูกำกวมและมักดูลึกลับไปทางเพศใดเพศหนึ่ง บางกรณีอวัยวะเพศภายนอกอาจเห็นเป็นเพศเดียวทั้งที่ภายในมีทั้งสองเพศ

2. กะเทยเทียมหญิง (female pseudo-hermaphrodite) คือผู้ที่มีรังไข่ปกติในร่างกาย แต่อวัยวะเพศหญิงภายนอกปรากฏออกมา มีลักษณะค่อนข้างไปทางชาย เช่น ปุ่มกระสัน (clitoris) มีขนาดใหญ่กว่าปกติและดูลึกลับองคชาต กะเทยเทียมหญิงจะมีโครโมโซม XX และไม่มีอัณฑะ แต่การที่เกิดมามีปุ่มกระสันโตเหมือนองคชาตและมีแคมใหญ่ดูเหมือนถุงอัณฑะนั้น โดยมากเกิดจากการได้รับฮอร์โมนเพศชายมากเกินไป หรือต่อมหมวกไตที่เกี่ยวข้องกับเพศทำงานผิดปกติ เป็นเหตุให้ฮอร์โมนเพศชายในตัวเองกระตุ้นการเติบโตของปุ่มเพศมากเกินไป

3. กะเทยเทียมชาย (male pseudo-hermaphrodite) คือผู้ที่มีลูกอัณฑะสมบูรณ์อยู่ร่วมกับอวัยวะเพศของหญิงที่ไม่สมบูรณ์ภายในร่างกาย แต่อวัยวะเพศชายภายนอกปรากฏออกมาแบบฝ่อ ลีบ และดูโน้มเอียงไปในทางหญิง

คำอธิบายกะเทยเทียมชายนั้นซับซ้อนและน่าสนใจว่ากะเทยเทียมหญิง ในเบื้องต้น กะเทยเทียมไม่ว่าจะเป็นแบบใดก็จะต่างจากกะเทยแท้ตรงที่บุคคลผู้เป็นกะเทยเทียมจะมีอวัยวะสร้างเซลล์สืบพันธุ์สมบูรณ์เพียงหนึ่งเพศ แต่อวัยวะเพศภายนอกมีลักษณะของเพศตรงข้ามหรืออาจปรากฏเป็นสองเพศก็ได้ ลักษณะที่กะเทยเทียมชายทั้งหลายมีเหมือนกันคือจะมีโครโมโซม XY และมีลูกอัณฑะที่สามารถสร้างฮอร์โมนเพศชายได้ แต่อวัยวะเพศภายนอก (องคชาต) รวมทั้งอวัยวะเพศไม่สมบูรณ์ ด้วยเหตุผลต่าง ๆ (Panich, 1983) กล่าวคือ

1. อัณฑะไม่สร้างฮอร์โมนเพศชายหรือสร้างน้อยจากความผิดปกติของอัณฑะเอง ฮอร์โมนเพศชายทำหน้าที่กระตุ้นการพัฒนาอวัยวะเพศชาย เมื่อฮอร์โมนเพศชายออกมาน้อยย่อมส่งผลให้การเจริญเติบโตของอวัยวะเพศชายไม่เป็นไปตามปกติ ทำให้อวัยวะเพศชายฝ่อ เป็นต้น

2. เอนไซม์ที่สังเคราะห์ฮอร์โมนเพศชายบกพร่องหรือทำงานผิดปกติ ความบกพร่องทางพันธุกรรมของเอนไซม์ 5 ตัวที่ทำหน้าที่ตรงนี้เป็นเหตุให้ฮอร์โมนเพศชายที่สร้างอวัยวะเพศชายทำงานได้น้อยหรือไม่มีประสิทธิภาพในทำนองเดียวกับข้อ 1.

3. เนื้อเยื่อร่างกายไม่ตอบสนองต่อฮอร์โมนเพศชาย ถือเป็นความบกพร่องทางพันธุกรรม คือยีนเพศทำหน้าที่ผิดปกติเป็นเหตุทำให้เกิดอวัยวะเพศสองอย่างที่ไม่สมบูรณ์ในร่างกายเดียวกัน

4. ความบกพร่องทางพันธุกรรมของเอนไซม์ที่กระตุ้นฮอร์โมนเพศชาย ทำให้ออร์โมนเพศชายสร้างอวัยวะเพศได้ไม่เต็มที่ตรงนี้อาจเป็นสาเหตุให้อวัยวะเพศชายมีขนาดเล็กและมีช่องคลอด บางกรณีช่องเปิดของท่อปัสสาวะไปอยู่ที่โคนอวัยวะเพศ ในช่วงแรกเกิดบุคคลมักมีลักษณะของเพศหญิงมากกว่า แต่ลักษณะของเพศชายจะเด่นชัดขึ้นเมื่อเติบโตต่อไป

5. เนื้อเยื่อร่างกายเป็นแบบครึ่ง ๆ กึ่งกลาง อาจเกิดจากโรคบางอย่าง เป็นเหตุให้อัณฑะเจริญเติบโตได้ไม่ดี

6. อัณฑะผิดปกติ ไม่สามารถสร้างสารที่ยับยั้งการเจริญเติบโตของโครโมโซม X ที่จะพัฒนาไปเป็นอวัยวะเพศหญิง กรณีเช่นนี้ทำให้บุคคลนั้นเติบโตเป็นชายแต่มีมดลูกด้วย บางกรณีอัณฑะของบุคคลนั้นหลบอยู่ในท้อง ไม่ลงมาอยู่ในถุงอัณฑะ

7. การได้รับฮอร์โมนเพศหญิงมากเกินไปในระหว่างมารดาตั้งครรภ์ โดยฮอร์โมนเพศหญิงเข้าไปด้านการทำงานของฮอร์โมนเพศชายที่กำลังสร้างอวัยวะเพศชายให้แก่ทารกในครรภ์ เป็นเหตุให้อวัยวะเพศชายของเด็กคนนั้นไม่สมบูรณ์

นอกจากนี้ พัฒนาการของอวัยวะเพศชายแบบที่ไม่เป็นไปตามปกติยังมีอีกหลายกรณีซึ่งสามารถระบุชื่อในทางการแพทย์ปัจจุบันได้แล้ว (Benjawongkulchai, n.d.) เช่น รูเปิดท่อปัสสาวะไม่อยู่ตรงปลายลำอวัยวะเพศ (hypospadias) สภาวะของลูกอัณฑะที่ติดค้างตามทางเดินจากช่องท้องสู่ถุงอัณฑะ ซึ่งส่วนใหญ่ติดอยู่ระหว่างช่องขาหนีบ (cryptorchidism – undescended testis) สภาวะของลูกอัณฑะอยู่ผิดที่ มักพบบริเวณหัวเหน่า (ectopic testis) สภาวะไม่มีลูกอัณฑะ (anorchidism) สภาวะที่ปรากฏลูกอัณฑะเพียงข้างเดียว (monorchidism) สภาวะที่มีลูกอัณฑะมากกว่าสองขึ้นไป (polyorchism) สภาวะที่ลูกอัณฑะสองข้างติดกันเป็นลูกเดียว (synorchidism) และการมีถุงซีส (cyst) ในลูกอัณฑะ ฯลฯ เหล่านี้ทั้งหมดในทางพุทธศาสนาถือว่าเป็นเรื่องของกัมมชรูปหรือรูปที่ได้รับมาตั้งแต่เกิด จึงไม่ใช่กรรมชั่วของเด็กคนใดในภพชาตินี้ กรณีของกะเทยไม่มีเพศ (นปฺงสกลิงค์) อาจเข้าข่ายเป็นบุคคลที่มีสภาพร่างกายแบบไร้ระบบสืบพันธุ์และปราศจากอวัยวะเพศ หรืออาจเป็นกะเทยแท้หรือไม่ก็กะเทยเทียมชายแบบใดแบบหนึ่งก็ได้

ยิ่งกว่านั้น ในข้อมูลสาธารณะบางแห่งปรากฏคำเรียกกะเทยทางกายภาพอีกประเภทหนึ่งว่า กะเทยไม่มีเพศ (neutral hermaphrodite) คำอธิบายกะเทยแบบนี้บ่งชี้ถึงคนไม่มีอวัยวะเพศในร่างกายของตัวเอง เนื่องจากเขาเกิดมาไม่มีทั้งอวัยวะและรังไข่จึงระบุเพศไม่ได้ กรณีนี้ค่อนข้างมีปัญหาในการพิจารณา เพราะคนที่เกิดมาไม่มีเพศเลย (คือไม่มีทั้งระบบสืบพันธุ์ภายในและอวัยวะเพศภายนอก) กับคนที่เกิดมามีอวัยวะเพศสองอย่างแต่ไม่อาจจะระบุเพศได้นั้นแตกต่างกัน คนมีเพศแต่ระบุเพศไม่ได้ (นปฺงสกลิงค์) เป็นคนละกรณีกับคนเกิดมาไม่มีเครื่องหมายแสดงเพศ (อาจเรียกว่า นปฺงสกลิงค์)

กรณีแรก (นปฺงสกลิงค์) คือบุคคลเกิดมามีอวัยวะเพศแต่ระบุเพศไม่ได้ ลักษณะนี้ตรงกับกะเทยแท้ กะเทยเทียม และคนสองเพศ ในทางการแพทย์ แต่กรณีหลัง (นปฺงสกลิงค์) คือบุคคลเกิดมาไม่มีอวัยวะเพศ ซึ่งมักได้รับการวินิจฉัยว่าเกิดจากพัฒนาการของฮอร์โมนหรือโครโมโซมเพศในครรภ์ผิดปกติ ถ้าเป็นทารกชายเมื่อคลอดออกมาจะไม่มียองศา (aphallia) ถ้าเป็นทารกหญิงก็จะมีมดลูก ช่องคลอด รังไข่ และ/หรืออวัยวะสืบพันธุ์อื่นที่เกี่ยวข้อง หลายคนไม่มีช่องคลอดโดยกำเนิด (vaginal agenesis) หรืออยู่ในกลุ่มอาการของโรค MRKH โดยมีลักษณะหรืออวัยวะภายนอกเป็นเพศหญิงชัดเจน แต่ไม่มีประจำเดือนและไม่อาจตั้งครรภ์มีบุตรได้ (Qiang et al, 2019 ; Boston Children's Hospital, n.d.) กรณีหลังนี้ถูกมองว่าเป็นโรคทางกายภาพที่เกี่ยวข้องกับอวัยวะสำคัญอื่นเช่นตับ บุคคลจึงสมควรได้รับการรักษาจากแพทย์ ต่างจากกรณีของคนสองเพศที่แสดงถึงความหลากหลายทางเพศ แม้เกิดมามีเพศสรีระกำกวม แต่หลายกรณีไม่ใช่ร่างกายผิดปกติในแบบเดียวกับบุคคลไม่มีอวัยวะเพศ

ยิ่งกว่านั้น ในกรณีของบุคคลที่เกิดมาไม่มีอวัยวะเพศนั้น โดยมากพวกเขาจะมีลักษณะของเพศใดเพศหนึ่งตอนเกิดมาชัดเจนอยู่ แต่อวัยวะที่เกี่ยวข้องกับเพศไม่ปรากฏเพราะโรคบางอย่าง หากคนไม่มีอวัยวะเพศโดยทั่วไปมีความหมายและลักษณะตามนี้ พวกเขาที่ย่อมไม่ใช่กะเทยในความหมายทางกายภาพ

ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงกะเทยไม่มีเพศ (neutral hermaphrodite) เราจึงเข้าใจว่า ไม่ได้หมายถึงผู้หญิงหรือผู้ชายคนใดที่เกิดมาไม่มีอวัยวะสืบพันธุ์เพราะเป็นโรคบางอย่าง แต่หมายถึงคนที่ไม่มีอวัยวะสืบพันธุ์ได้แต่ระบุเพศไม่ได้เพราะเพศสรีระกำกวม กล่าวอีกนัยก็คือ กะเทยไม่มีเพศอาจเป็นคำอธิบายกะเทยแท้และกะเทยเทียมโดยนัยอ้อม และไม่ใช่คำอธิบายกะเทยอีกประเภทหนึ่งที่มีอยู่ต่างหากจากกะเทยประเภทอื่น

1.2 กะเทยทางสังคม (หรือกะเทยตีตรา)

สำหรับกะเทยในทางสังคมนั้น เป็นเรื่องของเพศวิถีและเพศสภาพ ซึ่งเราสามารถอธิบายออกมาเป็นสามกลุ่มใหญ่ (McLean Clinic, n.d. ; Zambon, 2023) ได้ดังนี้

1. กะเทยแต่ง (transvestite person – cross-dressers) คือบุคคลที่เกิดมามีเพศสรีระแบบใดแบบหนึ่งเป็นปกติ แต่มีรสนิยมชอบแต่งกายและเลียนแบบพฤติกรรมของเพศตรงข้าม ถ้าเป็นผู้ชายก็ชอบแต่งตัวและทำตนให้เป็นผู้หญิง ถ้าเป็นผู้หญิงก็จะทำตรงข้ามกัน ในความเป็นจริงบุคคลที่อยู่ในกลุ่มนี้อาจไม่ใช่กะเทย แต่เป็นผู้ชายหรือผู้หญิงที่มีความรู้สึกและพฤติกรรมรักร่วมเพศหรือไม่ก็ได้ รวมทั้งอาจจะแปลงเพศด้วยหรือไม่ก็ได้

2. คนแปลงเพศหรือกะเทยแปลง (transsexual person) คือบุคคลที่ปฏิเสธเพศสรีระและเพศสภาพของตนเองที่ถูกกำหนดมาตั้งแต่เกิด และจะใช้วิธีการที่เป็นรูปธรรมเพื่อเปลี่ยนแปลงเพศสรีระของตนเอง เช่น ทานฮอร์โมนหรือผ่าตัด เพื่อเปลี่ยนอวัยวะเพศของเขาให้เป็นแบบที่ต้องการ ผู้ชายที่ผ่าตัดแปลงเพศแล้วหรือทานฮอร์โมนให้เป็นผู้หญิงจะอยู่ในข้อนี้

3. คนข้ามเพศ (transgender person) คือบุคคลที่ปฏิเสธเพศสรีระและเพศสภาพของตนเองที่ถูกกำหนดมาตั้งแต่เกิด แต่จะใช้วิธีการสร้างอัตลักษณ์ของตัวเองและกลุ่มทางสังคมเพื่อรองรับเพศสภาพที่ตนเองต้องการและทำให้เป็นที่ยอมรับในทางสาธารณะ หากคนแปลงเพศใช้ยาและมีดหมอจัดการกับ "เพศสรีระ" ของตัวเอง คนข้ามเพศจะจัดการกับ "เพศสภาพ" ของตัวเองผ่านวิถีของอำนาจและการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพทางสังคม

บุคคลกลุ่มข้าม (trans) ทั้งสามแบบนี้ไม่ใช่กะเทยทางกายภาพ เพราะเป็นคนที่มีเพศสรีระแบบใดแบบหนึ่งชัดเจนและเป็นปกติตอนแรกเกิด การต่อต้านเพศสรีระของตนเองเป็นความรู้สึกหรือเป็นการตัดสินใจเลือกในภายหลัง ความเป็นกะเทยของพวกเขาจึงเกี่ยวข้องกับเพศวิถีและเพศสภาพ ไม่ใช่เพศสรีระ ผู้ชายที่ผ่าตัดแปลงเพศจนสืบพันธุ์ไม่ได้จะมีลักษณะทางกายภาพเหมือนกับบุคคลผู้มีสภาวะเพศบกพร่องประเภทหนึ่งที่เรียกกันทางพุทธศาสนาว่า "โอปปกมียปนฺนฑะกะ" (บาลี: โอปปกมียปนฺนฑก)

บัณฑิตในพุทธศาสนาคือผู้มีเพศสรีระบกพร่อง (คืออวัยวะสืบพันธุ์หายไป) ซึ่งบางประเภทของบัณฑิตก็แสดงถึงผู้มีเพศสรีระกำกวมเหมือนอุกโตพยุชนก (หรือคนสองเพศ) ด้วย แต่บางประเภทก็ไม่ใช่ ความหมายดั้งเดิมของกะเทยตรงกับคำบาลีว่า “อุกโตพยุชนก” แต่ความหมายของคนแปลงเพศตรงกับคำบาลีว่า “โอปักกมียบัณฑิต” คนแปลงเพศจึงเป็นบัณฑิตประเภทหนึ่งและมีใช้กะเทยโดยธรรมชาติ พวกเขาไม่ใช่กะเทยตามความหมายทางกายภาพ แต่ถูกเรียกว่ากะเทยจากการให้ความหมายทางสังคม

กรณีของคนข้ามเพศเกี่ยวข้องกับคำว่ากะเทยโดยรูปแบบ (หรือโดยรูปลักษณ์ภายนอก) ก่อนข้างน้อย อันที่จริงแล้วเราไม่ควรเรียกคนข้ามเพศว่ากะเทยด้วยซ้ำ แต่เนื่องจากการแตกกลุ่มย่อยออกไปอีกมากมายในหมวดหมู่ของคนข้ามเพศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องของเพศสภาพที่หลากหลายในปัจจุบัน อีกทั้งคนข้ามเพศบางกลุ่มก็มักเรียกพวกเดียวกันเองว่ากะเทย และบ่อยครั้งที่มีการจัดกลุ่มคนข้ามเพศได้รวมคนสองเพศเอาไว้ด้วย คำเรียกกะเทยจึงถูกใช้กับคนข้ามเพศอย่างหลวม ๆ จนทำให้กะเทยกลายเป็นคำหนึ่งที่มีความหมายกำกวมมากในระดับสังคม

จากความหมายของกะเทยสองชุด (คือความหมายทางกายภาพกับความหมายทางสังคม) ดังกล่าวนี้นี้ เราพบว่ากะเทยเป็นคำแสดงที่มีนัยดูแคลนและตีตราบุคคลในทาง “เพศสภาพ” แต่ก็เป็นคำที่สื่อถึง “เพศสรีระ” แบบหนึ่งที่เกิดขึ้นกับสิ่งมีชีวิตหลายประเภทตามธรรมชาติรวมทั้งมนุษย์ด้วย กะเทยโดยความหมายดั้งเดิมคือคนที่มียวัยวะเพศสองอย่างในร่างกายเดียวกันอย่างกำกวม ถึงแม้จะเกิดมามีอวัยวะเพศสองอย่าง แต่เรายังต้องพิจารณาสภาพของระบบสืบพันธุ์ที่อยู่ข้างในร่างกายกับสภาพของอวัยวะเพศที่ปรากฏให้เห็นข้างนอกควบคู่กันไป กะเทยตามธรรมชาติจึงเป็นคำที่แสดงถึงบุคคลผู้มีเพศสรีระกำกวมแต่กำเนิดซึ่งไม่ใช่เพศสรีระบกพร่องในภายหลัง

2. คำและความหมายที่เกี่ยวข้องกับกะเทยในพุทธศาสนา

คัมภีร์พระไตรปิฎกส่วนพระวินัยปิฎกได้บันทึกเรื่องราวของบุคคลที่ดูคล้ายเป็นกะเทยซึ่งเกี่ยวข้องกับภิกษุไว้บ้าง โดยคำเรียกกะเทยในทางกายภาพชัดเจนที่สุดคือ “อุกโตพยุชนก” (บาลี: อุกโตพยุชนก) หมายถึง ผู้มีลักษณะของเพศทั้งสองในตัวเอง (VinA. [Vinaya Atthakathā] (Thai) 3/116/111-112) ชื่อนี้รวมทั้งคำว่า “อุกยลึงคิกะ” (บาลี: อุกยลึงคิก) เป็นชื่อเรียกบุคคลผู้มีสองเพศในคนเดียวกัน เรียกว่า ๑ คือเป็นคนสองเพศนั่นเอง

คำเรียกอื่นที่สันนิษฐานว่าหมายถึงกะเทยแต่อาจยังไม่สามารถระบุประเภทชัดเจน ได้แก่ “บัณฑิต” (บาลี: ปณฺฑก) คำนี้เป็นคำกลาง ๆ ที่ใช้เรียกบุคคลผู้มีความบกพร่องทางเพศ บัณฑิตก็มีห้าประเภท โดยสองในห้าประเภทของบัณฑิตก็เข้าข่ายเป็นกะเทยตามความหมายที่รับรู้ในปัจจุบัน นั่นคือ โอปักกมียบัณฑิตกับนปฺงสกบัณฑิต โอปักกมียบัณฑิตเป็นผู้มีอวัยวะเพศทั้งสองหลายถูกนำไปปราศแล้วด้วยความพยายาม (นั่นคือตอนอวัยวะเพศชายหรือแปลงอวัยวะเพศหญิงจนอวัยวะเพศเดิมใช้การไม่ได้แล้ว) บัณฑิตประเภทนี้เทียบได้กับกะเทยแปลง ส่วนนปฺงสกบัณฑิตเป็นผู้เกิดมาไม่ปรากฏอวัยวะเพศหรือเครื่องหมายทางเพศของเขาไม่ชัดเจน บัณฑิตประเภทนี้อาจเป็นบุคคลที่ไม่มีอวัยวะเพศ หรืออาจเป็นกะเทยเทียมแบบที่มีเพศสรีระกำกวมจนไม่สามารถระบุเพศก็ได้

คำว่า “วัสสว” (รวมคำว่า “โอสส” อ่านว่า วัด-สะ-วะ-ระ หรือ วัด-สะ-วอน) แปลว่า ผู้ไม่มีการหลั่งน้ำกาม บุคคลผู้เป็นวัสสวนั้นจะมีลักษณะของความเป็นหญิง (สันนิษฐานว่า น่าจะมีอวัยวะเพศชายที่ไม่แข็งตัวจึงไม่สามารถทำหน้าที่บุรุษเพศได้) โดยแม้จะมีร่างกายเป็นชาย แต่ก็ไม่สามารถทำให้หญิงอื่นตั้งครรภ์ ซึ่งต่างจากอุกโตพยุชนกหรือคนสองเพศ คำนี้ไม่ชัดเจนว่าสื่อถึงกะเทยเทียมชายที่อันทะไม่ทำงานได้หรือไม่ อาจสื่อถึงเพียงผู้ชายทั่วไปหรือกะเทยแต่งที่เสื่อมสมรรถภาพทางเพศเท่านั้นก็ได้

คำว่า “นปฺงสกะ” (บาลี: นปฺงสก) มีการนำไปใช้สองนัย คือ (หนึ่ง) ใช้ในฐานะบทนิยามของบัณฑิต หมายถึงบุคคลผู้เป็นบัณฑิตที่ไม่ใช่เพศชายไม่ใช่เพศหญิง ซึ่งเป็นความหมายแบบหลวม ๆ ของกะเทย และ (สอง) ใช้หมายถึงกลุ่มบัณฑิตประเภทหนึ่งในบัณฑิตห้าประเภทที่ไม่ปรากฏเพศหรือระบุไม่ได้ว่าเป็นชายหรือหญิงดังกล่าวแล้ว

คำว่า “ปฺริสสวาลิกะ” (บาลี: ปฺริสสวาลิก) แปลว่า ชายผู้มีการร่วมสังวาสกับผู้ชายด้วยกัน และคำว่า “อปากติกาปปะ” (บาลี: อปากติกาปป) แปลว่า ชายผู้มีอากัปกริยาต่างจากบุรุษเพศทั่วไป ตั้งตั้งเหมือนผู้หญิง (ร่างกายเป็นชาย แต่การแสดงออกเหมือนเป็นผู้หญิง) ปฺริสสวาลิกะสื่อถึงผู้ชายที่มีรสนิมรกรรมร่วมเพศ จึงไม่แสดงถึงกะเทยในมิติของเพศสรีระ ส่วนอปากติกาปปะนั้นน่าจะเทียบเคียงกับกะเทยแต่ง กะเทยแปลง หรือคนข้ามเพศบางพวกได้ (Phra Maha Bodhiwongsajarn, 2016 : 30)

ยังมีคำที่น่าสนใจอีก 2 คำ คือ คำว่า "อิตถิปันชกา" (บาลี: อิตถิปันชกา) แปลว่า บัณเฑาะก์ผู้หญิง เป็นคำบ่งถึงบุคคลที่มีร่างกายเป็นหญิงแต่จิตใจเป็นเหมือนบุรุษเพศ (Vin. (Thai) 1/285/318) และคำว่า "ตติยาปกติ" (บาลี: ตติยาปกติ) แปลว่า บุคคลผู้เป็นเพศที่สามโดยนับจากบุรุษเป็นเพศที่หนึ่งและสตรีเป็นเพศที่สอง (Phra Maha Sompong Mudito, 1999) ตติยาปกติใช้เรียกเพศอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ชายและไม่ใช่หญิง คำนี้ไม่ได้หมายถึงกะเทยโดยตรง แต่กะเทยสามารถเป็นเพศที่สามหรือเพศที่อื่นได้อยู่ภายใต้คำนี้ได้

ในทางกายภาพ อุกโตพยัญชนกคือคำเรียกกะเทยได้ตรงไปตรงมาและชัดเจนที่สุด โดยปรากฏเรื่องราวในพระวินัยปิฎกระบุถึงการที่มีบุคคลออกบวชและอยู่ร่วมกับภิกษุโดยที่คณะสงฆ์ไม่รู้ว่าเขาเป็นกะเทยหรือคนสองเพศ

...สมัยนั้น อุกโตพยัญชนก บางคนได้บรรพชาในหมู่ภิกษุ เธอเสพเมถุนธรรมในสตรีทั้งหลาย ด้วยปริสนิมิตของตนบ้าง ให้บุรุษอื่นเสพเมถุนธรรมในอิตถีนิมิตของตนบ้าง ภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูลเรื่องนี้ให้พระผู้มีพระภาคทรงทราบ พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า "ภิกษุทั้งหลาย อนุปลัมบัน ผู้เป็นอุกโตพยัญชนก ไม่พึงให้อุปสมบท ที่อุปสมบทแล้ว พึงให้สึกเสีย" (Vin. (Thai) 4/116/180)

คำว่า "ปริสนิมิต" ในข้อความข้างต้นที่ปรากฏอยู่ในพระวินัยปิฎกเถรวาทมีนัยบ่งถึงอวัยวะเพศชาย คำว่า "อิตถีนิมิต" มีนัยบ่งถึงอวัยวะเพศหญิง และคำว่า "อนุปลัมบัน" หมายถึงคฤหัสถ์ ขรवास หรือผู้ครองเรือน

อุกโตพยัญชนกเป็นบุคคลผู้มีสองเพศอันเกิดจากการปรุงแต่งของกรรม จึงเป็นกะเทยตั้งแต่กำเนิด เป็นกะเทยในทางกายภาพ หรือเป็นกะเทยโดยเพศสรีระ พวกเขาเกิดมามีทั้งอวัยวะเพศชายและอวัยวะเพศหญิงในตัวเอง บุคคลเหล่านี้สามารถทำหน้าที่ของบุรุษในเวลามีเพศสัมพันธ์กับสตรี และสามารถทำหน้าที่ของสตรีในเวลามีเพศสัมพันธ์กับบุรุษได้ด้วย อุกโตพยัญชนกในเวลาที่เป็นผู้หญิงจะให้บุรุษทำการเสพเมถุนในองค์กำเนิดหญิง (หรืออวัยวะเพศหญิง) ของตน แต่ในเวลาที่เป็นผู้ชายจะทำการเสพเมถุนในหญิงตัวของคชาตของตน

อุกโตพยัญชนกมีสามจำพวกคือ อุกโตพยัญชนกที่เป็นมนุษย์ อุกโตพยัญชนกที่เป็นอมมนุษย์ และอุกโตพยัญชนกที่เป็นสัตว์เดรัจฉาน (Vin. (Thai) 1/56/43) ตรงนี้หมายความว่า การมีสองเพศในหนึ่งร่างกายสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในมนุษย์ อมมนุษย์ และสัตว์เดรัจฉาน เฉพาะในจำพวกของมนุษย์ก็ยังแบ่งออกได้เป็นสองประเภทคือ สตรีอุกโตพยัญชนก และบุรุษอุกโตพยัญชนก อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะจัดแบ่งอุกโตพยัญชนกออกเป็นกี่ประเภท หากกล่าวตามพุทธบัญญัติในพระวินัยปิฎก บุคคลที่มีเพศสรีระกำกวมดังนี้ทุกประเภทไม่สามารถบวชเป็นภิกษุหรือสามเณรในพุทธศาสนาได้ (VinA. [Vinaya Atthakathā] (Thai) 3/116/112)

ในทางพระวินัย ถ้าภิกษุทำการละเมิดพุทธบัญญัติ จะมีบทลงโทษหรือการปรับอาบัติแก่ภิกษุผู้ทำการละเมิดพุทธบัญญัตินั้นในบทลงโทษหรือการปรับอาบัติ ท่านแสดงไว้ว่า กล่าวโดยชื่ออาบัติมีเจ็ดอย่าง คือ (หนึ่ง) ปาราชิก (สอง) สังฆาทิเสส (สาม) ถุลลัจฉัย (สี่) ปาจิตตีย์ (ห้า) ปาฏิเทสนียะ (หก) ทุกกฏ และ (เจ็ด) ทุพภาสิต ในบรรดาอาบัติทั้งเจ็ดอย่างนี้ ปาราชิกกับสังฆาทิเสสจัดเป็นครุกาบัติ คือ อาบัติที่มีโทษสถานหนัก โดยภิกษุที่ต้องอาบัติปาราชิก จะต้องขาดจากความเป็นภิกษุ แก้ไขไม่ได้ (อเตกัจฉา) แต่ภิกษุผู้ต้องสังฆาทิเสส ยังแก้ไขได้ (สเทกัจฉา) ด้วยการอยู่ปริวาสกรรมที่ดำเนินการโดยคณะสงฆ์ ส่วนถุลลัจฉัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ ทุพภาสิต จัดเป็นลหุกาบัติ คือ อาบัติที่มีโทษสถานเบา ภิกษุผู้ต้องอาบัติเหล่านี้ต้องแสดงอาบัติด้วยการสารภาพความผิดต่อภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง (Phra Brahmagunaphon (P.A. Payutto), 2008)

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษหรืออาบัติของภิกษุที่มีความเกี่ยวข้องทางเพศกับกลุ่มต่าง ๆ นั้น หากภิกษุมิเพศสัมพันธ์กับบุคคลสี่กลุ่มนี้ คือ ผู้หญิง อุกโตพยัญชนก บัณเฑาะก์ ผู้ชาย ไม่ว่าจะเป็นจำพวกมนุษย์ อมมนุษย์ หรือเดรัจฉาน และไม่ว่าจะมีเพศสัมพันธ์ในทางใด ซึ่งอาจเป็นทางปาก ทางอวัยวะสืบพันธุ์ (ทวารเบา) และ/หรือทางทวารหนัก จะต้องอาบัติ "ปาราชิก" คือ สิ้นสุดความเป็นภิกษุโดยทันที (Vin. (Thai) 1/56-57/43-44)

ในสังฆาทิเสสว่าด้วยหมวดกายสังสัคคะ (หรือการสัมผัสร่างกาย) หากภิกษุถูกเนื้อต้องตัว ลูบคลำหรือจับต้องบุคคลสี่กลุ่มนี้ด้วยจิตกำหนด ไม่ว่าบุคคลสี่กลุ่มนี้จะเป็นจำพวกใด จะต้องอาบัติสังฆาทิเสส คือถูกกักบริเวณในช่วงเวลาหนึ่งโดยไม่ได้รับสิทธิ์ของภิกษุในช่วงเวลานั้น เช่น แม้เป็นพระเถระบวชมานานก็ต้องรับบิณฑบาตต่อท้ายพระบวชใหม่ (สังฆาทิเสสเป็นอาบัติที่ดำเนินการโดยคณะสงฆ์ ภิกษุรูปเดียวทำไม่ได้, Vin. (Thai) 1/272/294) หรืออาจต้องอาบัติที่เบากว่าก็ได้โดยให้ดูเป็นกรณี ๆ ไป

ในกรณีผู้หญิง ถ้าภิกษุรู้ว่าเป็นผู้หญิง แต่มีจิตกำหนดในเธอ ทำการจับต้อง ลูบลำ ลูบลอง ลูบขึ้น จับกดลง จับให้เงยขึ้น นุดมา ผลักไป นวด บีบ จับ หรือแตะต้อง จะต้องอาบัติ "สังฆาทิเสส" ในกรณีที่รู้แต่ไม่ถึงการณ เช่น เห็นเป็นผู้หญิง แต่ภิกษุไม่แน่ใจว่าเป็นผู้หญิง เข้าใจผิดเป็นอย่างอื่น มีจิตกำหนด ทำการจับต้อง ลูบลำ ฯลฯ ภิกษุรูปนั้นจะต้องอาบัติ "ถุลลัจจัย" ทุกกรณี (Vin. (Thai) 1/273/294) โดยภิกษุผู้ต้องอาบัตินี้ต้องสารภาพ (แสดงอาบัติ) ต่อภิกษุรูปใดรูปหนึ่งว่าตนเองทำผิดเรื่องใด

ในกรณีบัณฑิต ถ้าภิกษุรู้ว่าเป็นบัณฑิต มีจิตกำหนด ทำการจับต้อง ลูบลำ ฯลฯ จะต้องอาบัติ "ถุลลัจจัย" ในกรณีที่รู้แต่ไม่ถึงการณ เช่น ภิกษุไม่รู้ว่าเป็นบัณฑิต เข้าใจผิดเป็นอย่างอื่น มีจิตกำหนด ทำการจับต้อง ลูบลำ ฯลฯ ต้องอาบัติ "ทุกกฏ" ทุกกรณี (ทุกกฏ แปลว่า ทำไม่ดี, ทำไม่ถูกจัดเป็นอาบัติที่มีโทษสถานเบา รองลงมาจากอาบัติปาฏิเทสนียะ (รายละเอียดดูใน Vin. (Thai) 1/273/295) โดยภิกษุผู้ต้องอาบัตินี้ต้องสารภาพ (แสดงอาบัติ) ต่อภิกษุรูปใดรูปหนึ่งในทำนองเดียวกัน

ในกรณีผู้ชาย ถ้าภิกษุรู้ว่าเป็นผู้ชาย แต่มีจิตกำหนดในเขา ทำการจับต้อง ลูบลำ ฯลฯ ต้องอาบัติ "ทุกกฏ" ในกรณีที่รู้แต่ไม่ถึงการณ เช่น เห็นเป็นผู้ชาย แต่ภิกษุไม่แน่ใจ เข้าใจผิดเป็นอย่างอื่น มีจิตกำหนด ทำการจับต้อง ลูบลำ ฯลฯ ต้องอาบัติ "ทุกกฏ" ทุกกรณี (Vin. (Thai) 1/273/295) มีข้อน่าสนใจที่ในกรณีอาบัตินี้สังฆาทิเสสหมวดกายสังสัคคณี ไม่มีการกล่าวถึงบุคคลจำพวกอุกโตพยัญชนก แม้กระนั้น ในกรณีของอุกโตพยัญชนก เราสามารถเทียบเคียงอาบัติได้กับกรณีอื่น ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นได้ (สามารถดูรายละเอียดต่าง ๆ ของการปรับอาบัติในกรณีที่ภิกษุเกี่ยวข้องกับบุคคลทั้งสี่กลุ่มนี้เพิ่มเติมใน Vin. (Thai) 1/58-66/45-52)

การแสดงอาบัติของภิกษุที่เกี่ยวข้องกับบุคคลทางเพศแบบต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่า พุทธศาสนามองบุคคลที่เป็นกะเทยแตกต่างและแยกออกจากกลุ่มผู้หญิง ผู้ชาย สัตว์เดรัจฉาน และบุคคลที่มีความบกพร่องทางเพศอื่น บทลงโทษพระที่มีจิตสัมพันธ์ทางเพศกับอุกโตพยัญชนก (รวมทั้งบัณฑิต) จะเบากว่าพระที่มีจิตสัมพันธ์ทางเพศกับผู้หญิง แต่หนักกว่าพระที่มีจิตสัมพันธ์ทางเพศกับผู้ชาย

มีเรื่องเล่าจำนวนไม่น้อยในพระวินัยปิฎกเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศที่ทำให้ภิกษุต้องอาบัติ โดยความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างภิกษุกับบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะกับมนุษย์ผู้ชายและมนุษย์ผู้หญิงเท่านั้น แต่รวมถึงความสัมพันธ์ทางเพศกับกลุ่มอุกโตพยัญชนก บัณฑิต อมนุษย์ รวมทั้งสัตว์เดรัจฉานด้วย ทั้งนี้อาจมีข้อยกเว้นภิกษุที่มีลักษณะดังนี้ คือ ภิกษุไม่รู้สีกตัว ภิกษุไม่ยินดี ภิกษุวิกลจริต ภิกษุมีจิตฟุ้งซ่าน ภิกษุผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนา และภิกษุอาทิกัมมิกะ (ภิกษุผู้เป็นต้นเหตุให้เกิดการบัญญัติสิกขาบทต่าง ๆ) (Vin. (Thai) 1/66/53) ภิกษุเหล่านี้แม้มีความสัมพันธ์ทางเพศกับบุคคลสี่กลุ่มข้างต้นก็ไม่ต้องอาบัติ อาบัติหนักสุดคือการที่ภิกษุผู้มีสัมปชัญญะปกติ (คือรู้ตัวดีอยู่) แต่ไปมีเพศสัมพันธ์กับร่างกายอื่น (มนุษย์ อมนุษย์ เดรัจฉาน) ส่วนอาบัติที่หนักรองลงมาคือการจับต้องลูบลำด้วยจิตกำหนดต่อมนุษย์ที่เป็นผู้หญิง ต่อผู้บกพร่องทางเพศ (บัณฑิต) ต่อคนสองเพศ (อุกโตพยัญชนก) และต่อมนุษย์ผู้ชายตามลำดับ

3. กะเทยในพุทธศาสนากับความหมายของกะเทยในปัจจุบัน

ในกรณีของกะเทยทางกายภาพ อรรถกถาอธิบายพระวินัยปิฎกได้กล่าวถึงอุกโตพยัญชนกจำพวกมนุษย์ไว้สองประเภท (คือสตรีอุกโตพยัญชนกกับบุรุษอุกโตพยัญชนก) ไว้ที่น่าสนใจ ในเวลาปกติ สตรีอุกโตพยัญชนกจะมีอวัยวะเพศหญิงปรากฏชัดเจน อกขาตไม่ปรากฏชัดเจน แต่ในเวลาทำหน้าที่ชายบารโหณี อวัยวะเพศหญิงจะถูกปกปิดไว้และมีองศาตขึ้นมาแทน กรณีของบุรุษอุกโตพยัญชนกจะเป็นตรงข้ามกัน ในเวลาปกติ บุรุษอุกโตพยัญชนกจะมีองศาตปรากฏชัดเจน แต่อวัยวะเพศหญิงปรากฏไม่ชัดเจน แต่ในเวลาทำหน้าที่หญิงบารโหณี อกขาตจะถูกปกปิดและอวัยวะเพศหญิงจะปรากฏขึ้นแทน ความแตกต่างระหว่างมนุษย์สองเพศสองประเภทนี้ก็คือ สตรีอุกโตพยัญชนกตั้งครรรค์เองได้ (เนื่องจากอวัยวะเพศหญิงสมบูรณ์) และทำให้หญิงอื่นตั้งครรรค์ได้ด้วย ส่วนบุรุษอุกโตพยัญชนกตั้งครรรค์เองไม่ได้ (เนื่องจากอวัยวะเพศหญิงไม่สมบูรณ์) แต่ทำให้ผู้หญิงอื่นตั้งครรรค์ได้ (VinA. [Vinaya Atthakathā] (Thai) 3/116/111-112)

แน่นอนว่าในสมัยพุทธกาลคงไม่มีการจัดประเภทกะเทยแยกแยะเทียบในแบบเดียวกับวงการแพทย์ แม้กระนั้น เมื่อศึกษาอุกโตพยัญชนกที่เป็นมนุษย์สองประเภทนี้ เราพบว่าคำอธิบายสตรีอุกโตพยัญชนกเข้าข่ายเป็นกะเทยแท้ คือมีอวัยวะสองเพศที่สมบูรณ์ในร่างกายของบุคคลนั้น จึงสืบพันธุ์ได้ทั้งสองทางคือทำให้ตัวเองท้อง (เพราะอวัยวะเพศหญิงของตนเองแข็งแรง) และทำให้ผู้อื่นท้องได้ (เพราะอวัยวะเพศชายของตนเองแข็งแรง)

ทว่าบุรุษอุกโตพยัญชนกคงจะเป็นกะเทยเทียมชายในแบบที่สอร์โมนเพศชายบกพร่องทางพันธุกรรมไม่มาก เนื่องจากอวัยวะเพศชายมีความสมบูรณ์และปรากฏชัดเจนในเวลาปกติ แต่มีอวัยวะเพศหญิงที่ไม่สมบูรณ์อยู่ในร่างกายเดียวกันนั้น ซึ่งการมีอวัยวะเพศหญิงในร่างกายแบบผู้ชายอาจเกิดจากเนื้อเยื่ออวัยวะที่เกี่ยวข้องเป็นแบบครึ่ง ๆ กลาง หรืออวัยวะผิดปกติไม่สามารถสร้างสารยับยั้งการเจริญเติบโตของโครโมโซม X ที่จะพัฒนาไปเป็นอวัยวะเพศหญิง หรืออาจได้รับสอร์โมนเพศหญิงจากอาหารและสมุนไพรพื้นบ้านบางชนิดมากเกินไปในระหว่างมารดาตั้งครรภ์ กล่าวโดยง่ายก็คือ เราสามารถอธิบายบุรุษอุกโตพยัญชนกให้เข้ากับกะเทยเทียมชายในกลุ่มที่ 5, 6, 7 ในหัวข้อ 1.1 ได้ค่อนข้างลงตัว

ยิ่งกว่านั้น *อรรถกถาอุทฺทก* (อ้างใน *อรรถกถาสมันตปาสาทิกา*, as cited in VinA. [Vinaya Atthakathā] (Thai) 3/116/112) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ในกรณีอุกโตพยัญชนกบุคคล ถ้าเพศชายเกิดในปฏิสนธิกาล (คือแรกเกิดเป็นผู้ชาย) เพศหญิงก็จะเกิดในปวัตติกาล (คือโตขึ้นเป็นผู้หญิง) แต่ถ้าเพศหญิงเกิดในปฏิสนธิกาล เพศชายก็จะเกิดในปวัตติกาล ฎีกาพระวินัยชื่อ *สารัตถทีปนี* ได้อธิบายจุดนี้ต่างออกไปว่า เพศหญิงหรือเพศชายของอุกโตพยัญชนกบุคคลนั้นมาเกิดมีขึ้นตอนโตแล้ว หาได้มีเพศหญิงหรือเพศชายมาตั้งแต่แรกเกิดไม่ (*Sāratthadīpanīṭikā* (Pali) 3/116/318)

คำอธิบายเหล่านี้ใกล้เคียงกับลักษณะของกะเทยเทียมชายบางกลุ่มที่เราได้กล่าวมาแล้ว อวัยวะเพศของอุกโตพยัญชนกโดยนัยนี้อาจเกี่ยวข้องกับความบกพร่องทางพันธุกรรมของเอนไซม์ที่กระตุ้นสอร์โมนเพศชาย ทำให้สอร์โมนเพศชายสร้างอวัยวะเพศได้ไม่เต็มที่ในระยะแรกเกิด เป็นเหตุให้บุคคลเหล่านี้มีอวัยวะเพศชายขนาดเล็กและมีช่องคลอด เมื่อคลอดออกมาจึงมีลักษณะของเพศหญิงมากกว่า แต่ลักษณะของเพศชายจะเด่นชัดมากกว่าเมื่อเขาเติบโตขึ้น หรือกรณีของการขาดเอนไซม์ 5 α -reductase ในตัวอ่อนหรือในทารกทำให้การปรากฏขึ้นของอวัยวะเพศชายและลักษณะแบบบุรุษเป็นไปอย่างเห็นชัดและจะเด่นชัดเมื่อโตเป็นวัยรุ่นแล้ว (The British Medical Journal, 1979) ข้อค้นพบทางการแพทย์สมัยใหม่เหล่านี้สนับสนุนข้อความในคัมภีร์ชั้นรองที่มองว่าเพศหญิงเพศชายไม่ได้มีอยู่แน่นอนตั้งแต่กำเนิด

นอกจากนี้ ในอรรถกถาอุทฺทกชื่อ *อวัฐฐาสลีนี* ยังได้อธิบายร่างกายของอุกโตพยัญชนกบุคคลไว้น่าสนใจว่า อุกโตพยัญชนก (หรือคนสองเพศในพุทธศาสนา) มีอินทรีย์หรือเครื่องหมายแสดงเพศเพียงหนึ่งอย่างในเวลาหนึ่ง ๆ ถ้ายามใดมีอวัยวะเพศหญิงปรากฏก็ถือเป็นอดีตอินทรีย์ (คือเพศสรีระหญิงเป็นใหญ่) ถ้ายามใดมีอวัยวะเพศชายปรากฏก็จัดเป็นปรีสินทรีย์ (คือเพศสรีระชายเป็นใหญ่) ตรงนี้ฎีกาพระวินัยชื่อ *วิมตฺติวินทนี* ชี้ว่า สตรีอุกโตพยัญชนกเป็นบุคคลที่ประกอบด้วยอดีตอินทรีย์ แต่บุรุษอุกโต พยัญชนกเป็นบุคคลที่ประกอบด้วยปรีสินทรีย์ เพราะว่าเพศสรีระสองอย่างจะเกิดขึ้นในคน ๆ เดียวไม่ได้ (*Vimativinodanīṭikā* (Pali) 2/116/160) กล่าวคือ เครื่องหมายที่แสดงเพศของบุคคลเหล่านี้อย่างถาวรไม่มีอยู่ ร่างกายเปลี่ยนแปลงเพศไปตามกามราคะ (ความกำหนัด) ที่ประกอบอยู่กับจิตในเวลานั้น จึงถือว่าบุคคลเหล่านี้ไม่มีเครื่องหมายแสดงเพศ

...เพราะว่า เมื่อใดราคะจิตของอดีตอุกโตพยัญชนกเกิดขึ้น เมื่อนั้น เครื่องหมายเพศชายย่อมปรากฏ เครื่องหมายเพศหญิงย่อมเร้นหายไป ในส่วนของปรีสินอุกโตพยัญชนกก็มีเครื่องหมายเพศหญิงในลักษณะนี้เหมือนกัน ถ้าอินทรีย์ของอุกโตพยัญชนกทั้งสองเหล่านั้นก็มีเครื่องหมายทั้งสองไซ้ เครื่องหมายเพศทั้งสองก็พึงตั้งอยู่ตลอดเวลา แต่ว่าเครื่องหมายเพศทั้งสองหาได้ตั้งอยู่ไม่ เพราะฉะนั้น พึงทราบตามคำนี้ว่า อินทรีย์นั้นของอุกโตพยัญชนกนั้นเป็นเหตุแห่งเครื่องหมายเพศหามิได้ แต่ว่า ในที่นี้ เหตุคือราคะสัมปยุตตจิต มีกรรมเป็นสหาย ก็เพราะอินทรีย์ของอุกโตพยัญชนกนั้นมีเพียงเท่านั้น (หมายความว่า ในทางกายภาพ อดีตอุกโตพยัญชนกเป็นผู้หญิง แต่เมื่อเธอเกิดความต้องการทางเพศในผู้หญิง เครื่องหมายเพศชายก็จะปรากฏขึ้น เครื่องหมายเพศหญิงของเธอย่อมเร้นหายไป) ...ฉะนั้น อดีตอุกโตพยัญชนกแม้ตนที่ตั้งครรภ์ได้ย่อมทำให้สตรีอื่นตั้งครรภ์ได้ด้วย ส่วนปรีสินอุกโตพยัญชนกย่อมทำบุคคลอื่นให้ตั้งครรภ์ได้ แต่ว่า ตนเองย่อมตั้งครรภ์ไม่ได้ (AbhidhA. [Abhidhamma Atthakathā] (Thai) -/633/631-632)

คำอธิบายอรรถกถาอุทฺทกข้างต้นทำให้เราทราบว่า แม้อุกโตพยัญชนกจำพวกมนุษย์ทั้งสองประเภทจะมีอวัยวะเพศทั้งสองอย่างในตัวเอง แต่พุทธศาสนากลับถือว่าบุคคลเหล่านี้ไม่มีเครื่องหมายทางเพศ ด้วยเหตุว่าเครื่องหมายแสดงเพศของพวกเขาปรากฏขึ้นตามราคะจิตซึ่งส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปมาระหว่างเพศสรีระหญิงและเพศสรีระชาย ดังนั้น แม้บุคคลจะมีอวัยวะเพศสองอย่างแต่กำเนิด แต่กลับไม่สามารถมีสองเพศในเวลาเดียวกันโดยเฉพาะในเวลาที่มีเพศสัมพันธ์กับผู้อื่น

การถือว่าคนเหล่านี้ไม่มีเครื่องหมายทางเพศทั้งที่มีอวัยวะเพศสองอย่าง มีนัยสำคัญซึ่งชี้ว่าคนเหล่านี้เป็นบุคคลสองเพศที่ไม่มีเครื่องหมายทางเพศ ซึ่งทำให้พวกเขาเข้าข่ายเป็นนปงสกบัณฑิตะกัในพุทธศาสนาได้ด้วย นปงสกบัณฑิตะกัจึงอาจไม่ใช่คนไม่มีเพศ แต่เป็นคนมีเพศกำกวมที่ระบุเครื่องหมายแห่งเพศในร่างกายตัวเองไม่ได้ ดังนั้น การไม่มีเพศในพุทธศาสนาอาจแปลว่าบุคคลมีอวัยวะเพศในร่างกายตนเอง แต่ไม่อาจจะระบุเพศได้อย่างแน่นอนว่าเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย อุภโตพยัญชนกกับนปงสกบัณฑิตะกัสามารถถูกตีความให้เป็นกะเทยในกลุ่มเดียวกันหรือใกล้เคียงกันได้

ต่อมา มีบางกรณีที่น่าสนใจเกี่ยวกับภิกษุและภิกษุณีเพศกลับในพุทธศาสนา แต่เราไม่สามารถเชื่อมโยงกรณีเหล่านี้เข้ากับ ความหมายของกะเทยในปัจจุบัน ในพระวินัยปิฎกได้ระบุถึงกรณีภิกษุเพศกลับเป็นหญิงไว้ว่า สมัยหนึ่งภิกษุรูปหนึ่งเพศกลับกลายเป็นหญิง (อิตถิลิงค์ ปาตุภูต) ซึ่งอรรถกถาอธิบายว่า ตอนกลางคืนเมื่อภิกษุรูปนี้หลับไป สันฐานของชายมีขนาดและเคราเป็นต้นหายไปทั้งหมด สันฐานทรวงทองของหญิงเกิดขึ้นแทน (VinA. [Vinaya Atthakathā] (Thai) 1/69/403) ภิกษุทั้งหลายจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ ในกรณีนี้พระพุทธานุญาตให้ภิกษุรูปนั้นสึก กลับมีพุทธานุญาตให้ภิกษุรูปนั้นบวชต่อไปโดยให้อยู่ร่วมกับภิกษุณีทั้งหลาย ทรงกล่าวว่า “ภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ถืออุปัชฌาย์เดิม ให้ถืออุปสมบทเดิมนับพรรษาเดิม และให้อยู่ร่วมกับภิกษุณีทั้งหลายได้ เรานุญาตให้ปลงอาบัติของภิกษุทั้งหลายที่ทั่วไปกับภิกษุณีทั้งหลายในสำนักภิกษุณี เธอไม่ต้องอาบัติของภิกษุทั้งหลายที่ไม่ทั่วไปกับภิกษุณีทั้งหลาย” (Vin. (Thai) 1/69/57)

ส่วนกรณีของภิกษุณีเพศกลับนั้น เรื่องมีอยู่ว่า สมัยหนึ่งภิกษุณีรูปหนึ่งเพศกลับกลายเป็นชาย (ปริสสังค ปาตุภูต) ภิกษุทั้งหลายจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ ในกรณีนี้ก็มีพุทธานุญาตให้ภิกษุณีรูปนั้นบวชต่อไปได้โดยให้อยู่ร่วมกับภิกษุทั้งหลาย ทรงกล่าวว่า “เรานุญาตให้ถืออุปัชฌาย์เดิม ให้ถืออุปสมบทเดิมนับพรรษาเดิมและให้อยู่ร่วมกับภิกษุทั้งหลายได้ เรานุญาตให้ปลงอาบัติของภิกษุณีทั้งหลายที่ทั่วไปกับภิกษุในสำนักภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติของภิกษุณีทั้งหลายที่ไม่ทั่วไปกับภิกษุทั้งหลาย” (Vin. (Thai) 1/69/57)

กรณีเพศกลับที่น่าสนใจอีกกรณีหนึ่งปรากฏใน อรรถกถาธรรมบท ดังเรื่องราว นายโสเรยยะ ผู้เป็นบุตรชายของเศรษฐีชาวเมืองโสไรยนคร มีโอกาสได้เห็นพระมหากัจจายนะซึ่งมีรูปงาม (หล่อ) มากกำลังยืนหมั้นจีวรที่นอกเมืองเตรียมออกไปบิณฑบาต เขาเกิดหลงรักท่านในบัดดลโดยคิดว่า “พระรูปนี้สวยจริงหนอ ท่านน่าจะเป็นภรรยาของเรา หรือไม่ก็ผิวพรรณของภรรยาเราน่าจะสวยงามผุดผ่องเหมือนพระรูปนี้”

ทันทีที่นายโสเรยยะคิดเช่นนั้นก็ได้เกิดเรื่องประหลาดขึ้น นั่นคือ เพศชายของเขาได้แปรเปลี่ยนไปเป็นเพศหญิง ทรวงทองและกิริยาอาการต่าง ๆ แปรเปลี่ยนจากผู้ชายเป็นผู้หญิง ทำให้นายโสเรยยะตกใจมากและเกิดความละอายใจ จึงเอาผ้าโพกหัวแอบเดินตามกองเกวียนพ่อค้าที่กำลังเดินทางไปค้าขายในเมืองตักศิลา พวกพ่อค้าคิดว่าลูกชายเศรษฐีในเมืองตักศิลายังไม่มีภรรยาจึงนำเรื่องไปบอกลูกชายเศรษฐี เมื่อลูกชายเศรษฐีพบว่านางผู้เดินทางมาด้วยสวยงามถูกใจจึงขอแต่งงาน นางโสเรยยะจึงได้กลายเป็นภรรยาของลูกชายเศรษฐีคนนั้นและให้กำเนิดบุตรสองคน แม้ในเวลาที่เขาเป็นชายอยู่ที่เมืองโสไรยนคร นายโสเรยยะก็มีภรรยาและลูกอยู่แล้วสองคน

ต่อมา นางโสเรยยะได้พบสหายที่ไปค้าขาย ณ เมืองตักศิลาและเล่าเรื่องทุกอย่างให้เขาฟัง นางขอให้สหายนิมนต์พระมหากัจจายนะไปฉันที่บ้าน และได้สารภาพเรื่องทุกอย่างให้พระเถระทราบพร้อมกับกราบขอขมา พอพระเถระกล่าวโอฬาสกรรมให้ เพศหญิงก็ได้กลับคืนเป็นเพศชาย โสเรยยะซึ่งตอนนี้เป็นชายอีกครั้งจึงเปิดเผยความจริงให้ทุกคนได้รับรู้พร้อมเกิดความสลดสังเวชใจ จากนั้นเขาก็ตัดสินใจออกบวชเป็นภิกษุในสำนักของพระมหากัจจายนะและได้บรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์องค์หนึ่งในภายหลัง (DhA. [Dhammapada Atthakathā] (Thai) 1/43/307-313)

ทั้งสามกรณีของภิกษุ ภิกษุณี และผู้ครองเรือนเพศกลับข้างต้นนี้ แม้เราไม่พบหลักฐานเพียงพอที่จะบ่งชี้ว่าทั้งสามคนมีอวัยวะเพศสองอย่างในตัวหรือไม่ แต่เหตุการณ์ต่อเนื่องก็ทำให้เราแน่ใจว่าบุคคลทั้งสามมิใช่อุภโตพยัญชนก ด้วยเหตุว่าพระพุทธานุญาตให้บวชได้และอย่างน้อยมีหนึ่งคนที่บวชแล้วสำเร็จเป็นพระอรหันต์ด้วย อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนรูปร่างลักษณะภายนอกตลอดจนอวัยวะเพศจากเพศชายสู่เพศหญิง (และจากเพศหญิงสู่เพศชายในทางกลับกัน) เกิดขึ้นอย่างฉับพลันหรือข้ามคืน ซึ่งตรงนี้ดูเหมือนเราอาจต้องรอคำอธิบายเพิ่มเติมในทางวิทยาศาสตร์

ในกรณีของกะเทยทางสังคมซึ่งหนักไปในทางเพศวิถีและเพศสภาพ เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึก และอิทธิพลของสภาพแวดล้อม สามารถจัดกลุ่มออกมาเป็นกะเทยแต่ง กะเทยแปลง และคนข้ามเพศดังกล่าวแล้ว เมื่อศึกษาสังคมสงฆ์ในสมัย

พุทธกาลที่ภิกษุและภิกษุณีส่วนใหญ่ยังยอมรับและรักษาข้อวินัยจำนวนมากอย่างเคร่งครัด เราพบว่าเป็นเรื่องยากที่จะมีกะเทยแต่งประเภทภิกษุแต่งกายเลียนแบบภิกษุณีหรือชาวบ้านผู้หญิง หรือภิกษุณีทำพฤติกรรมเลียนแบบภิกษุหรือชาวบ้านผู้ชาย ยกเว้นแต่กรณีของภิกษุหรือภิกษุณีเพศกลับที่พระพุทธเจ้าอนุญาตให้บวชต่อไปโดยเปลี่ยนสถานภาพทางเพศใหม่ให้เข้ากับเพศสรีระที่เปลี่ยนแปลงไป

กรณีของกะเทยแปลงนั้นตรงกับภาษาบาลีคือโอปั๊กกมียัตถะเทกะ หมายถึง บุคคลผู้มีเพศสรีระบกพร่อง หรืออวัยวะเพศชายหายไปด้วยความพยายามในภายหลัง เมื่อแรกเกิดบุคคลเหล่านี้มีเพศสรีระแบบเดียวคือเพศชาย แต่ต่อมาอวัยวะเพศของพวกเขาถูกตอนหรือทำให้สิ้นสุดสภาพการสืบพันธุ์ บัณฑิตเทกะประเภทนี้ไม่สามารถบวชได้เช่นเดียวกับอุกโตพญชนก เพราะก่อนบวชผู้ชายจะต้องผ่านพิธีการยอมรับว่าเป็นเพศชายก่อน ถ้ายืนยันไม่ได้ก็บวชไม่ได้ เป็นเหตุให้กะเทยแปลงไม่สามารถผ่านพิธีการบวชเป็นภิกษุ เราจึงยังไม่พบกรณีของกะเทยแปลงในหมู่ภิกษุที่ระบุไว้ในพระวินัยปิฎก

แตกต่างจากกรณีของคนข้ามเพศที่เป็นคำของยุคสมัยใหม่และมีความหมายกว้างกว่าทั้งกะเทยแต่งและกะเทยแปลง ชายรักชาย (เกย์) ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มนี้ซึ่งทำให้เราต้องพิจารณาให้รอบคอบ ในพุทธศาสนามีกรณีของพระวัฏกสิที่หลงใหลในรูปโฉมของพระพุทธเจ้า โดยแอบขึ้นขอบไม้กล้าเปิดเผยจนกินไม่ได้นอนไม่หลับ พระพุทธเจ้าล่วงรู้ความคิดเหล่านี้แต่ก็ไม่ได้ตำหนิ ทรงรอเวลาที่เหมาะสมจึงตักเตือนให้พระวัฏกสิกลับไปทำความ پاکเพียร เมื่อพระวัฏกสิได้สติก็กลับไปปฏิบัติต่อ ไม่ช้านานก็บรรลุธรรมสำเร็จเป็นพระอรหันต์ (DhA. [Dhammapada Atthakathā] (Thai) 2/381/556-559) กรณีของพระวัฏกสิไม่ใช่เพศกลับแบบกรณีของพระโสเรยยะ แต่จุดที่เหมือนกันก็คือทั้งพระวัฏกสิและพระโสเรยยะต่างก็บวชได้และสามารถบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ทั้งคู่

ในที่นี้เราไม่ทราบว่าเป็นเกย์หรือไม่ เพราะข้อมูลหลักฐานที่มีไม่เพียงพอจะสรุปอย่างนั้น การที่ผู้ชายคนหนึ่งขึ้นขอบรูปลักษณะของผู้ชายอีกคนหนึ่ง หรือการที่ผู้หญิงคนหนึ่งจะชื่นชมรูปสรีระของผู้หญิงอีกคนหนึ่ง อาจไม่เกี่ยวข้องกับความต้องการร่วมเพศแต่อย่างใด และถึงแม้จะยอมรับว่าการชื่นชมเพศเดียวกันมีความต้องการร่วมเพศกับคนเพศเดียวกันรวมอยู่ด้วย พุทธศาสนาก็ไม่ได้มองว่าบุคคลเหล่านี้ผิดปกติ กลุ่มคนข้ามเพศจึงสามารถบวชเป็นภิกษุหรือภิกษุณีในพุทธศาสนาได้ โดยมีเพียงข้อแม้ว่า พฤติกรรมภายหลังบวชแล้วจะต้องเปลี่ยนให้เหมาะสมกับฐานะของนักบวช ไม่ทำให้ชุมชนภิกษุหรือภิกษุณีที่อยู่ด้วยกันเป็นทุกข์หรือเสื่อมเสีย

ในมุมมองของพุทธศาสนา ผู้ชายที่มีรสนิยมนรักร่วมเพศ (หรือเกย์) ไม่ใช่อุกโตพญชนกหรือโอปั๊กกมียัตถะเทกะ แต่อาจเป็นบัณฑิตเทกะประเภทอื่นที่บวชได้ เมื่อเกย์ (รวมทั้งบุคคลข้ามเพศแบบอื่น) ไม่ใช่ทั้งคนสองเพศและคนแปลงเพศที่นับเป็นกะเทยตามความหมายดั้งเดิม เกย์จึงไม่ใช่กะเทยในความหมายทางกายภาพและสามารถบวชเป็นภิกษุพุทธ กล่าวโดยง่ายก็คือ กะเทยทางกายภาพทุกประเภท (คือกะเทยแท้และกะเทยเทียม) และกะเทยทางสังคมประเภทกะเทยแปลงบวชพระไม่ได้ แต่กะเทยทางสังคมประเภทกะเทยแต่งและคนข้ามเพศสามารถบวชพระได้

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

จากการอภิปรายเนื้อหาในหัวข้อก่อน เราสามารถสรุปผลการศึกษาให้สอดคล้องกับสมมติฐานที่วางไว้ คำว่า “กะเทย” สามารถจัดแบ่งคำอธิบายออกเป็นสองหัวข้อกว้าง ๆ ได้แก่ กะเทยทางกายภาพกับกะเทยทางสังคม ซึ่งกะเทยเป็นคำที่มีความหมายชัดเจนในทางกายภาพ แต่มีความหมายสับสนในทางสังคม ในทางกายภาพ กะเทยหมายถึงบุคคลผู้มีอวัยวะเพศสองอย่างในร่างกายเดียว เรียกชื่อในภาษาบาลีว่า “อุกโตพญชนก” ถึงแม้จะมีอวัยวะเพศสองอย่าง แต่กลับไม่มีเครื่องหมายแสดงเพศที่ชัดเจนและถาวร กะเทยในทางพุทธศาสนาจึงมีเพศแบบนปฺงสกลลิกค์ และจัดเป็นนปฺงสกลลิกค์ในความหมายที่ว่าไม่มีเพศแต่ไม่มีเครื่องหมายทางเพศที่ชัดเจนและถาวร สำหรับกะเทยในทางสังคมนั้น มีเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้นที่จัดว่าเป็นกะเทยในทางพุทธศาสนาได้ตามความหมายของผู้มีเพศสรีระบกพร่อง นั่นคือกะเทยแปลง ภาษาบาลีเรียกว่า “โอปั๊กกมียัตถะเทกะ”

เมื่อเทียบกับคำทางบาลี กะเทยตามความหมายทางกายภาพคืออุกโตพญชนก ไม่ใช่บัณฑิตเทกะ อุกโตพญชนกคือผู้มีเพศสรีระกำกวมตั้งแต่กำเนิด แต่บัณฑิตเทกะคือผู้มีเพศสรีระบกพร่องซึ่งอาจเป็นมาตั้งแต่เกิดหรือเป็นเมื่อโตแล้วก็ได้ (ยกเว้นเฉพาะนปฺงสกลลิกค์ที่ดูเหมือนเพศสรีระบกพร่องโดยกำเนิด) แม้บัณฑิตเทกะโดยความหมายภาพรวมจะไม่ใช่กะเทย แต่บัณฑิตเทกะบางประเภท (โอปั๊กกมียัตถะเทกะและนปฺงสกลลิกค์) สามารถถูกจัดเข้าเป็นกะเทยแบบใดแบบหนึ่งได้ โดยโอปั๊กกมียัตถะเทกะมีความหมายเทียบได้กับกะเทยแปลง ส่วนนปฺงสกลลิกค์มีความหมายเทียบได้กับกะเทยแท้หรือกะเทยเทียม

กล่าวโดยสรุปก็คือ กะเทยในทางพุทธศาสนาเป็นชื่อเรียกบุคคลที่มีเพศสรีระกำกวม (อุกโตพยัญชนก) หรือมีเพศสรีระบกพร่อง (นปฺงสกบัณฑิตะกะ + โอบักกมียบัณฑิตะกะ) ซึ่งคำอธิบายเพศสรีระกำกวมแบบอุกโตพยัญชนก (ผู้มีสองอวัยวะเพศในหนึ่งร่างกาย) สามารถใช้อธิบายเพศสรีระบกพร่องแบบนปฺงสกบัณฑิตะกะ (ผู้บกพร่องทางเพศชนิดใดไม่อาจจะบุเพศ) ได้ด้วย

บุคคลประเภทอุกโตพยัญชนกที่พบในพระวินัยปิฎก อรรถกถา และฎีกาที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็นสตรีอุกโตพยัญชนกที่มีความหมายเท่ากับกะเทยแท้ในทางการแพทย์ และบุรุษอุกโตพยัญชนกที่มีความหมายใกล้เคียงกับกะเทยเทียมชายบางประเภท บุคคลเพศกลับและผู้มีรสนิยมชอบเพศเดียวกันไม่ถือว่าเป็นกะเทย กะเทยในความหมายดั้งเดิมเป็นกะเทยทางกายภาพ ส่วนกะเทยทางสังคมมาจากความหมายที่ถูกสร้างขึ้นจากการรับรู้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอย่างสับสน หรือไม่ก็เป็นคำที่ใช้ตีตราผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศอย่างรังเกียจ

แม้สังคมไทยปัจจุบันจะมีการใช้คำนี้อย่างกว้างขวางและกำกวมโดยเหมาทั้งอุกโตพยัญชนก บัณฑิตะกะทุกประเภท และคนข้ามเพศเกือบทั้งหมดว่าเป็นกะเทย แต่ความหมายที่ถูกต้องและพึงใช้นิยามกะเทยในทางพุทธศาสนาคือ บุคคลใดก็ตามที่มีเพศสรีระกำกวม (นปฺงสกลิงค์) โดยกำเนิดแบบอุกโตพยัญชนก มีเพศสรีระบกพร่องเชิงกำกวมโดยกำเนิดแบบนปฺงสกบัณฑิตะกะ หรือมีเพศสรีระบกพร่องในภายหลังโดยเจตนาแบบโอบักกมียบัณฑิตะกะ และไม่สามารถบวชได้ด้วยเหตุแห่งเพศสรีระที่กำกวมหรือบกพร่องนั้น ข้อความตัวเอนในที่นี้คือความหมายของกะเทยที่รัดกุม ตรงไปตรงมา และผู้วิจัยคิดว่ามีความสอดคล้องกับเนื้อหาของคัมภีร์พระไตรปิฎกที่สุด ซึ่งนิยามนี้สามารถใช้เป็นเกณฑ์วินิจฉัยการบวชได้หรือไม่ได้ในทางพุทธศาสนาด้วย

ด้วยเหตุนี้ กะเทยแต่งและคนข้ามเพศไม่ควรควรถูกเรียกว่ากะเทย เพราะพวกเขาไม่มีอวัยวะเพศกำกวมหรือบกพร่องชนิดที่บวชไม่ได้ แต่ที่สังคมเรียกบุคคลเหล่านั้นว่ากะเทย เพราะอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ (gender identity) ของกะเทยแต่ง (คนชอบแต่งกายหรือทำพฤติกรรมตรงข้ามกับเพศสรีระของตนเอง) และคนข้ามเพศนั้นหลากหลายและคลุมเครือเหมือนกะเทยแท้ (คนสองเพศ) กะเทยเทียม (คนสองเพศ) และกะเทยแปลง (คนแปลงเพศ) เพื่อความชัดเจนเมื่อกล่าวถึงกะเทย เราพึงกำหนดบริบทการสนทนาให้ชัดเจนว่าต้องการหมายถึงกะเทยทางกายภาพ (กะเทยในความหมายดั้งเดิม) หรือต้องการสื่อถึงกะเทยทางสังคมแบบตีตราหมาง ในชุมชนสงฆ์สมัยพุทธกาลไม่มีคำว่ากะเทย แต่คำอธิบายบุคคลประเภทอุกโตพยัญชนก นปฺงสกบัณฑิตะกะ และโอบักกมียบัณฑิตะกะ ในทางพุทธนั้นสอดคล้องกับความหมายดั้งเดิมของกะเทยที่เป็นเรื่องของกายภาพมากกว่าสถานภาพทางสังคม

ในส่วนของกะเทยไม่มีเพศ ซึ่งเราได้วิเคราะห์ไปบ้างแล้วว่าไม่ใช่กะเทยในความหมายทางกายภาพหรือทางสังคม แต่เป็นโรคบางอย่างซึ่งเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของอวัยวะเพศที่ไม่ปกติ ยังมีประเด็นคำถามที่สามารถต่อยอดเป็นงานวิจัยเรื่องใหม่ แต่อาจต้องอาศัยข้อมูลทางการแพทย์ประกอบด้วยก็คือ มีกรณีของบุคคลที่เกิดมาไม่มีทั้งระบบสืบพันธุ์ อวัยวะเพศ รวมทั้งไม่ปรากฏลักษณะของเพศใดเพศหนึ่งในตัวหรือไม่ หรือในโลกนี้มีบุคคลที่ไร้เพศอย่างสิ้นเชิง (คือไม่มีทั้งระบบสืบพันธุ์ภายในและอวัยวะเพศภายนอก) อยู่จริงหรือไม่ ถ้ามีอยู่จริง บุคคลนั้นจะมีลักษณะอย่างไร เข้าข่ายเป็นนปฺงสกบุคคลแบบใด เขาจะเป็นบุคคลสองเพศที่ระบุเพศไม่ได้ หรือเป็นบุคคลที่ไร้ทั้งอวัยวะเพศ และเครื่องหมายทางเพศ กรณีหลังนี้เราจะเรียกเขาว่าเป็นนปฺงสกบัณฑิตะกะ (ผู้บกพร่องทางเพศแบบไม่มีอวัยวะเพศ) ในทางพุทธศาสนาได้หรือไม่ และเขาควรถูกจัดว่าเป็นกะเทยทางกายภาพอีกประเภทหนึ่งต่างหากจากประเภทอื่นด้วยหรือไม่ ตรงนี้เป็นประเด็นคำถามที่สามารถศึกษาต่อยอดได้

ในส่วนของการต้องอาบัติของภิกษุที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลสี่กลุ่ม (ผู้หญิง อุกโตพยัญชนก บัณฑิตะกะ และผู้ชาย) เราพบว่ากรณีภิกษุมีความสัมพันธ์กับผู้หญิง แม้จะไม่เลยเถิดไปถึงขั้นมีเพศสัมพันธ์กับเธอ บทลงโทษจะรุนแรงกว่ามีความสัมพันธ์กับคนสองเพศ (อุกโตพยัญชนก) คนบกพร่องทางเพศ (บัณฑิตะกะ) และผู้ชายตามลำดับ ยิ่งถ้าภิกษุรู้ว่าเป็นบุคคลสี่กลุ่มมีเพศสรีระดังนี้แต่ยังสัมพันธ์ด้วย จะต้องอาบัติหนักกว่าไม่รู้ ซึ่งตรงนี้ก็สามารวิเคราะห์ต่อยอดได้ว่าเป็นเพราะเหตุใด และรู้แบบใดจึงถูกลงโทษหนักกว่าไม่รู้

ยิ่งกว่านั้น เมื่อศึกษากรณีภิกษุผู้ต้องอาบัติจากการมีความสัมพันธ์ทางเพศกับบุคคลกลุ่มต่าง ๆ นั้น เราพบว่าพระวินัยปิฎกและอรรถกถามีคำอธิบายพฤติกรรมทางเพศที่หลากหลายอันเป็นเหตุให้ภิกษุต้องอาบัติ โดยความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างภิกษุกับบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะกับมนุษย์ผู้ชายและผู้หญิงเท่านั้น แต่ยังมีความสัมพันธ์กับกลุ่มอุกโตพยัญชนก บัณฑิตะกะ อมนุษย์ รวมทั้งสัตว์เดรัจฉานด้วย พฤติกรรมความหลากหลายนี้มีมิติมากขึ้นในศตวรรษที่ 21 เพราะประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศของภิกษุยังหมายถึงรวมถึงกับสิ่งของเช่นตุ๊กตาไม้หรือวัตถุที่ใช้แทนเครื่องเพศ (หรือ sex toys) ซึ่งมีจำหน่ายอย่างเปิดเผยและหาได้ทั่วไปในปัจจุบัน ความสัมพันธ์ทางเพศของภิกษุต่อสิ่งหรือสื่อทางเพศอื่นที่มีไม่ใช่มนุษย์นั้นเป็นอย่างไร และจะมีบทลงโทษเหมือนกันและเท่ากันหรือไม่ เรื่องนี้ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจต่อไป

กล่าวโดยสรุป ไม่ว่าเราจะนิยามกะเทยออกเป็นกี่แนวทาง หรือจัดกะเทยออกเป็นกี่ประเภท ทั้งหมดก็คือกระแสดังที่ยังเวียนเกิดเวียนทุบอยู่ในสังสารวัฏเหมือนกัน แม้มีระบบเพศแตกต่างจากคนปกติ แต่ชัดเจนว่ากะเทยทางกายภาพส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับชาติกำเนิดที่ไม่ใช่กรรมดีหรือกรรมชั่วของเขาในชาติภพปัจจุบันเลย การรังเกียจกะเทยผ่านเพศสรีระของเขาจึงเหมือนการทำร้ายเด็กทารกที่ไม่รู้ความ ส่วนการตีตรากะเทยผ่านเพศสภาพที่เขาเลือกก็เหมือนการตอกย้ำว่าเราเองที่อาจมองด้านเดียวเพราะไม่เข้าใจเพศวิถีของเขา เมื่อกะเทยในความหมายดั้งเดิมเป็นเรื่องของกายภาพ ความเข้าใจเรื่องกะเทยจึงควรตั้งต้นและสิ้นสุดที่การทำความเข้าใจเพศสรีระของมนุษย์ ซึ่ง ณ จุดเริ่มต้นของชีวิตนี้ ยังไม่มีอะไรดีหรือชั่วในร่างกายของแต่ละคน

References

- Areepak, S. (1979). Bisexuality, Transsexuality, and Homosexuality. *The Village Doctor Magazine Volume 4*. Retrieved 19 November 2023, from <https://www.doctor.or.th/article/detail/5237>. (In Thai)
- Benjawongkulchai, S. (n.d.). Pathology of Male Reproductive System. *CHULA PATHO*. Retrieved 25 November 2023, from <http://cai.md.chula.ac.th/chulapatho/chulapatho/lecturenote/male/index.html#top>. (In Thai)
- Boston Children's Hospital. (n.d.). *What Is Vaginal Agenesis?* Retrieved 25 November 2023, from <https://www.childrenshospital.org/conditions/vaginal-agenesis>.
- Bromwich, A. F. (1955). True Hermaphroditism. *The British Medical Journal*, 1(4910), 395-397.
- CareMat Foundation. (n.d.). *June Pride Month Regarding the Historical Timeline of the Identity of People with Sexual Diversity (LGBTQA+++)* in Thailand. Retrieved 28 November 2023, from <https://www.caremat.org/pride-month>. (In Thai)
- Duangwiset, N. (2015). Anthropology and the study of transgender and same-sex behavior. *Sirindhorn Anthropology Center*. Retrieved 5 December 2023, from <https://anthropology-concepts.sac.or.th/articles/4> (In Thai)
- Longsomboon, P. (2014). *Pali-Thai Dictionary*. 4th ed. Bangkok: O.S. Printing House Printing House. (In Thai)
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1989). *Aṭṭhasālinī Abhidhammaṭṭhakathā Dhammasaṅgaṇavaṇṇanā*. [The Abhidhamma's Commentary]. Bangkok: Spirit Printing House. (In Pali)
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1991). *Samantapāsādikā Vinayapiṭakaṭṭhakathā Taṭṭhiy Bhāgo Mahachulalongkornrajavidyalaya Version*. [The Vinaya's Commentary Book 3]. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya. (In Pali)
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1992). *Pali Tipitaka Mahachula Tepitakaṃ Version 1957 Volume 1*. [The Vinaya Canon, Book 1, Pali Version]. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya. (In Pali)
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1992). *Pali Tipitaka Mahachula Tepitakaṃ Version 1957 Volume 4*. [The Vinaya Canon, Book 4, Pali Version]. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya. (In Pali)
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1995). *Sāratthadīpanīṭikā (Taṭṭhiy Bhāgo) Mahachulalongkornrajavidyalaya Version*. [The Vinaya's Sub-Commentary Book 3]. Bangkok: Spirit Printing House. (In Pali)
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1995). *Vimativinodanīṭikā (Dutiy Bhāgo) Mahachulalongkornrajavidyalaya Version*. [The Vinaya's Sub-Commentary Book 2]. Bangkok: Spirit Printing House. (In Pali)
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tipitaka Mahachulalongkornrajavidyalaya Version Volume 1*. [The Vinaya Canon, Book 1, Thai Version]. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya. (In Thai)
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tipitaka Mahachulalongkornrajavidyalaya Version Volume 4*. [The Vinaya Canon, Book 4, Thai Version]. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya. (In Thai)
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2017). *Thai Version Commentary on the Vinaya Pitaka-Samantapasadika-Part 3 Mahachulalongkornrajavidyalaya Version*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya. (In Thai)

- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2017). *Thai Version Commentary on Abhidhammapitaka-Atthasalinī*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House. (In Thai)
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2017). *Thai Version Commentary on Dhammapada Aṭṭhakathā Part 1. [Thai Version Commentary on the Way of Truth Part 1]*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House. (In Thai)
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2017). *Thai Version Commentary on Dhammapada Aṭṭhakathā Part 2. [Thai Version Commentary on the Way of Truth Part 2]*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House. (In Thai)
- McLean Clinic. (n.d.). *Transvestite, Transsexual, Transgender: What's The Difference?* Retrieved 5 December 2023, from <https://www.topsurgery.ca/blog/transvestite-transsexual-transgender-whats-difference>.
- Panich, W. (1981). Bisexuality is also hereditary (Part 1). *The Village Doctor Magazine Volume 31*. Retrieved 15 November 2023, from <https://www.doctor.or.th/article/detail/6941>. (In Thai)
- Panich, W. (1983). Bisexuality is also hereditary. *The Village Doctor Magazine Volume 56*. Retrieved 15 November 2023, from <https://www.doctor.or.th/article/detail/6679>. (In Thai)
- Panich, W. (1984). Let one be a woman, hers would be too big, let one be a man, his would be too small, Oh!. *The Village Doctor Magazine Volume 57*. Retrieved 21 November 2023, from <https://www.doctor.or.th/article/detail/6695>. (In Thai)
- Paris. (2022). Equal marriage-religion-love in the perspective of "Ponae" LGBT+ border South Muslims. *Workpoint Today*. Retrieved 1 December 2023, from <https://workpointtoday.com/southern-lgbt/>. (In Thai)
- Pathomwong, S. (2023). The appearance of "katoey" in early historical documents indicates what group of people?" *Arts and Culture Magazine*. Retrieved 15 November 2023, from https://www.silpa-mag.com/history/article_96855. (In Thai)
- Phra Dhammapitaka (P. A. Payutto). (2000). *Dictionary of Buddhism, Vocabulary-Compiled-Version*. 9th ed. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya. (In Thai)
- Phra Dhammapitaka (P. A. Payutto). (2003). *Dictionary of Buddhism, Dhamma-Compiled-Version*. 12th ed. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House. (In Thai)
- Phra Brahmaganaphon (P.A. Payutto). (2008). *Dictionary of Buddhism, Vocabulary-Compiled-Version*. 11th ed. Bangkok: S. R. Printing Mass Products Company Limited. (In Thai)
- Phra Maha Bodhiwongsajarn (Thongdee Suratecho P.D. 9, Royal Institute). (2016). *Pali-Thai Dictionary*. Bangkok: Liang Chiang Printing House. (In Thai)
- Phra Maha Sompong Mudito. (1999). *Aphithanvanna*. Bangkok: Thammasabha Printing House. (In Thai)
- Qiang, Shuai. et al. (2019). Congenital absence of the penis (aphallic). *Medicine (Baltimore)* 98(15): e15129. Retrieved 28 November 2023, from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6485865/>.
- Royal Institute. (2003). *Royal Institute Dictionary 1999*. Bangkok: Siri Wattana Interprint. (In Thai)
- Sukkhata, P. (2023). Evidence of "pearl implantation" by Thai men in the past from foreign documents: does it come from jealousy in "men love men"? *Matichon Weekly*. Retrieved 1 December 2023, from https://www.matichonweekly.com/column/article_246847. (In Thai)
- The British Medical Journal. (1979). Sex and Intersex. *The British Medical Journal*, 2(6198), 1094-1095.
- Williams, D. I. (1952). The Diagnosis of Intersex. *The British Medical Journal*, 1(4771), 1264-1270.
- Zambon, V. (2023). Transgender vs 'transsexual'. *Medical News Today*. Retrieved 23 November 2023, from <https://www.medicalnewstoday.com/articles/transgender-vs-transsexual>.